

ΛΕΣΒΙΑΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Φιλολογικό καὶ καλλιτεχνικό περιοδικὸ τῶν ΝΕΩΝ

ΜΥΤΙΛΗΝΗ 15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1944

ΤΕΥΧΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΓΝΩΜΕΣ ΤΟΥ κ. ΣΤΡΑΤΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΪΔΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΗ

Τὸ ἐνδιαφέρον πού ἔδειξε τελευταία τὸ κοινὸ μας γιὰ τὶς σοβαρὲς θεατρικὲς προσπάθειες καὶ ἡ μεγάλη ἐπιτυχία πού ἐσημείωσε ἡ σειρά τῶν παραστάσεων τοῦ Φιλοτεχνικοῦ ὄμιλου τῆς πόλης μας μετὰ τὸ «Στραβόζυλο» τοῦ Μίμη Ψαθά, μᾶς ἔκαναν νὰ ἀπευθυνθοῦμε σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς κυριώτερους πρωτεργάτες τῆς θεατρικῆς μας κινήσεως, τὸν κ. Στρατὴ Παρασκευαΐδη, γιὰ μιὰ συζήτηση σχετιζή μετὰ θεατρικὰ ζητήματα τοῦ τόπου μας. Κατὰ γενικὴ ὁμολογία οἱ ἐξαιρετικὲς ἐπιτυχίες τοῦ Φιλοτεχνικοῦ μας ὀφείλονται κυρίως σὴν πεπιθαρία πού ἔδειξε τὸ σύνολο τῶν ἐρασιτεχνῶν τοῦ πρὸς τὴν φωτισμένην διδασκαλίαν τοῦ συνουμιλήτη μας, ὁ ὁποῖος σκηνοθέτησε καὶ τὰ δύο ἔργα πού ἀνέβασε ὁ ὄμιλος.

Γὰ πρῶτο ἐρώτημα θέσαμε στὸν κ. Παρασκευαΐδη, ἂν βροῖσκει ἱκανοποιητικὴ τὴ θεατρικὴ μας κίνηση.

— Ἐγὼ προσωπικὰ ὄχι, μᾶς ἀπήντησε. Δὲν θέλω νὰ πῶ ὅτι δὲν παρουσιάσθη εὐπρόσπονος ὁ ὄμιλος καὶ τὶς δυὸ φορές, μετὰ τὸ «Τιμὸν στὸν ἔρωτα» καὶ τὸ «Στραβόζυλο». Καταλαβαίνω ὅτι ἐφ' ὅσον πρόκειται γιὰ ἐρασιτέχνες δὲν θάπρεπε νὰ εἶνε κανεὶς πολὺ ἀσθηρὸς, ἀλλὰ πιστεῖν ὅτι ὁ ἴδιος ὁ ὄμιλος μετὰ καλλίτερη ὀργάνωσι καὶ προπαιδείαν θὰ μπορούσε νὰ ἐμφανίζετο ἀριώτερος, εἰν βέβαια βοηθοῦσαν κάπως καὶ οἱ περιστάσεις. Ὁ κόσμος φυσικὰ φέρεται εὐχαριστημένος καὶ ἀπὸ παντοῦ ἀκούει κανεὶς καλὰ λόγια. Ὁ ἔπαινος δὲν εἶνε ἀδικαιολόγητος, οὔτε ὑπερβολικός, γιατί ἐκτός ἀπὸ τὶς δυὸ ἱκανοποιητικὲς παραστάσεις ὁ Φιλοτεχνικός ὄμιλος παρουσίασε καὶ ὠριμμένα ταλέντα τῶν δυο καὶ αὐτάρχη, πού ὅτι καὶ ἂν θεωρηθοῦν ἀκόμη ἀνεξέλικτα, τοὺς ἀξίζει ὁποῖοιδήποτε προσοχὴ καὶ κάθε ἐκτίμησι. Μὰ ἐμεῖς πού κινούμαστε μετὰ τὰ παρασκήνια μετὰ τὴν ἀγωνίαν τῆς καλῆς ἐκφράσεως καὶ τῆς ἁρμονικῆς ἀπόψεως, καὶ πού ξέρουμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς μελέτης τοῦ ἔργου τὴ κατορθώσαμε νὰ πετύχουμε στὶς πρόβες, ὡς πού

φτάσαμε κάποτε καὶ τί εἶνε ἐκεῖνο πού ἔχουμε ὡς πρότυπο καὶ ἰδανικὸ γιὰ τὴν παράστασι, δὲν μπορούμε νὰ εἴμαστε ὁλότελα εὐχαριστημένοι. Ὅταν βλέπει κανεὶς καὶ αἰσθάνεται μιὰ θεατρικὴ παράστασι σὰν μιὰ σύνθετη καλλιτεχνικὴ ἐκτέλεσι, πού στὶς διάφορες ἐναλλαγὰς καὶ διακυμάνσεις τῆς δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὴν ἀκριβείαν καὶ τὴν ἁρμονίαν τῆς μουσικῆς (τόσο πρέπει νὰ εἶνε συνειδητὰ καὶ ὑπολογισμένα τὰ συναισθήματα πού ἐξελίσσονται κατὰ τὴν δράση) θὰ μᾶς δικαιολογήται ἀπόλυτα. Μαζί μας θὰ εἶνε ἀσφαλῶς σύμφωνοι ὅλοι ἐκεῖνοι, πού ἐνθουσιάζονται μετὰ τὴν πληρότητα τῆς Τέχνης, γιατί πιστεύουν πὼς αὐτὴ μονάχα ἐπιδοῦ καὶ συγκινεῖ βαθύτερα τὸν ἄνθρωπο. Ἀλλὰ βέβαια μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι μετὰ τοὺς ἐρασιτέχνες τὸ πρᾶγμα εἶνε φυσικὸ καὶ ὅτι βροῖσεται μετὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀνησυχίαν τῆς ἐρασιτεχνικῆς προσπάθειας. Ἡ σκηνὴ ἔχει δυσκολίες καὶ οἱ ἐρασιτέχνες εἶνε πάντα ἐρασιτέχνες, πού ἐργάζονται καὶ ἐκδηλώνονται ἀθόρυμητα καὶ μάλλον αὐτοδίδακτα. Ἡ δικὴ μας ἡ συμβολὴ καὶ ἐμμενεία φτάνει πάντα ἐκεῖ πού θάπρεπε νὰ τελειώνει κάποια ἄλλη—ἡ γενικότερη μίμηση καὶ διαφύσι τῶν παιδιῶν γιὰ τὸ θέατρο καὶ τὴν θεατρικὴν τέχνη—καὶ εἶνε μάλλον πρακτικὴ καὶ στοιχειώδης, πολλὰς φορές δὲ καὶ βιαστικὴ μετὰ τοὺς ὄρους πού γίνονται κάποιε οἱ πρόβες. Εἶνε λοιπὸν πολὺ φυσικὸ νὰ παρουσιάζουν καὶ οἱ εὐτυνεῖδητοι ἐρασιτέχνες ἀτέλειες καὶ ἀδυναμίες καὶ μάλιστα κατὰ τὴν κύρια στιγμή τῆς ἐκτέλεσεως. Πέρα ἀπ' αὐτὸ ὅμως εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σημειώσω ὅτι ὁ ὄμιλος ὅλος ἐργάζεται πειθαρχικά καὶ μετὰ σεβασμὸ καὶ ἀποκρίσι πρὸς τὴν Τέχνη. Τὸ λέγω αὐτὸ μετὰ ὑπερηφάνεια, διότι συνεργάζομαι μετὰ τὰ παιδιά αὐτὰ, πού ἔχουν ὅλα τοὺς ἴδιους καλλιτεχνικοὺς πόθους καὶ τὶς ἴδιες εὐγενικὲς φιλοδοξίες.

— Γιατί δὲν διάλεξε ὁ ὄμιλος ἔργο μετὰ αὐστηρὲς καλλιτεχνικὲς ἀπαιτήσεις;

— Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ἀπαντήσω ἐγὼ, γιατί δὲν ἀντιπροσωπεύω τὸν ὄμιλο καὶ δὲν εἶμαι μέλος τοῦ διοικητικοῦ τοῦ συμβουλίου. Ἐγὼ συνεργάζομαι ἀπλῶς μαζί του. Δὲν θέλω μ' αὐτὸ νὰ πῶ πὼς δὲν ἔχω καμιὰ γνώμη γιὰ τὰ ἔργα πού ἀνέβασε, τὴν στιγμή πού ἂν ἔνα ἔργο δὲν με ἱκανοποιεῖ δὲν θάμουν διατεθειμένος νὰ τὸ διδάξω, ἀλλὰ ὁποῖοιδήποτε δὲν εἶμαι ἐγὼ πού τὸ εἰσηγοῦμαι. Ἐεῖνο πού ξέρω σὴν περίπτωση αὐτὴ εἶνε ὅτι ὁ ὄμιλος ἀπὸ τὴν περσινή του πρώτη παράστασι μετὰ τὸ «Τιμὸν στὸν ἔρωτα» καὶ ἔπειτα, ἀναζητήσε νὰ βροῖ κατάλληλες ἐρασιτεχνισσεὶς γιὰ νὰ ἀνέβασε ἀνώτερα ἔργα, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε. Τὸ φαινόμενο εἶνε κάπως ἀποκαρδωτικὸ, ἂν λάβουμε ὑπόψη ὅτι παρατηρεῖται σὲ μιὰ ἐποχὴ πού θὰ πιστεῖ κανεὶς πὼς οἱ συνηθισμένοι συμβατικοὶ φραγμαὶ καὶ οἱ προλήψεις ἔχουν πιά ἀρκετὰ χαλαρωθεῖ καὶ ἀτονίσει καὶ ἐφ' ὅσον μάλιστα ἦταν γνωστὸ ὅτι ὁ σοπὸς τῶν παραστάσεων ἦταν ὑπεραπομυκός, κοινωνικός, καὶ ἀπέβλεπε νὰ ἐξυτηρηθεῖ μιὰ ἐπιτακτικὴ σημερινὴ ἀνάγκη, δηλ. νὰ ἐπισχύσει τὰ συστίτια καὶ τὴν ἱματιοθήκη τῶν φτωχῶν παιδιῶν. Γι' αὐτὸ ἀπὸ ἀνάγκη ὁ ὄμιλος κατέφυγε στὸ «Στραβόζυλο» πού ἦταν δυνατὸ νὰ ἀνεβῆ ἱκανοποιητικά ἀπὸ τὶς ἐρασιτεχνικὲς δυνάμεις τοῦ ὄμιλου, ἂν καὶ ὁ πόθος τοῦ ἦταν νὰ ἀνεβῆ ἔργο πὸ σοβαρὸ καὶ μιλιστα δράμα, γιὰ νὰ μπορούσε νὰ δοιμάσει τὶς ἠθοποιικὲς ἱκανότητες καὶ ἀπὸ ἄλλες πλευρὰς καὶ ὄχι πῆλι σὲ κωμωδία. Ὅποῖοιδήποτε ὅμως γιὰ τὸ ἔργο αὐτὸ ἔχω νὰ πῶ ὅτι μπορεῖ νὰ ἔχει ἀδυναμίες σκηνικὲς ἔχει ὅμως καὶ ἀπαραγνώριστα θεατρικὰ καὶ ἠθοποιικὰ προτερήματα, προπάντων στοὺς κύριους ὀλοὺς τοῦ Μαρουλῆ καὶ τῆς ἀνεψίας τοῦ Καίτης μετὰ τὶς μεγάλες ψυχολογικὲς ἀντιθέσεις πού εἶνε καὶ βαθύτητα ἀνθρώπινες σὲ ὠριμμένες σκηνές.

— Μένετε ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὰ θεατρικὰ ταλέντα τοῦ τόπου (Ἡ συνέχεια σὴν 15η σελίδα)

Η σειρά τῶν παραστάσεων τοῦ Φιλοτεχνικοῦ ὀμίλου τῆς πόλης μας μὲ τὸ «Στραβόξυλο» τοῦ Μίμη Ψαθά, χάρισε στὸ κοινὸ μας ὕστερα ἀπ’ τὴν περυσινὴ ἐπιτυχία τοῦ «Τιμονιοῦ στὸν ἔρωτα» μιὰ νέα ἱκανοποίηση. Ἐπειτα ἀπὸ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα ἐγίνε πάλι δυνατό νὰ παρακολοθηθοῦμε καὶ ἄλλη σοβαρὴ ἐκτέλεση θεατρικοῦ ἔργου ἀπὸ ἐρασιτέχνες, πὸ ἀναμετροῦν εὐσυνείδητα τὶς καλλιτεχνικὲς τῶν ἱκανότητες. Οἱ παραστάσεις τοῦ «Στραβόξυλου» ἐσημείωσαν ἐπιτυχία ἐξαιρετικὴ. Τὰ θλιβερὰ ὁμῶς ἐπακόλουθα τῆς τελευταίας καλλιτεχνικῆς ἐπταετίας σὲ ὀρισμένη μερίδα τοῦ κοινοῦ μας, ἢ ὁποία θέλησε νὰ χειροκροτήσει μιὰ-δυσὸ παρατραβηγμένους κάπως σκηνὲς τῆς κωμωδίας, δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθοῦν.

Τὸ σύνολο τῶν ἐρασιτεχνῶν τοῦ Ὀμίλου παρουσιάστηκε μὲ ἀπόλυτο σεβασμὸ πρὸς τὴν Τέχνη καὶ πειθαρχημένο στὶς σκηνοθετικὰς ὁδηγίους τοῦ κ. Στρατῆ Παρασκευαΐδη.

Στὸ ἔργο αὐτὸ ἀναδείχθηκε πάλι τὸ ἀξιοπρόσθετο ταλέντο τοῦ κ. Παναγιώτη Βουλαλά. Μὲ αὐστηρὰ καλλιτεχνικὰ μέσα καὶ δύναμη ἐσωτερικὴ πὸ ἐξωτερικευόνταν σὲ ἐκφράσεις καὶ κινήσεις μετρομηένες καὶ χαρακτηριστικὲς, ἀπέδωσε τὸν τύπο τοῦ «στραβόξυλου» (Νικολάκη Μαρουλῆ) καὶ κατόρθωσε μαζί μὲ τοὺς ἄλλους συνεργάτες του νὰ σκορπίσει ἀβίαστο τὸ γέλιο. Ὁ κ. Βουλαλάς ἀπέδειξε ὅτι εἶνε καλλιτέχνης πὸ νιώθει τὸ θέατρο καὶ ἔχει συνείδηση τῆς τέχνης του.

Μὲ μεγάλη ἐπιτυχία ἀνταποκρίθηκε στὸν ρόλο τῆς Καίτης ἢ δεσποινὶς Λιανᾶ, ἂν καὶ δὲν ἦταν καὶ τόσο κατάλληλος γ’ αὐτήν. Χρησιμοποιῶντας ἔντεχνα τὰ ξεχωριστὰ ἐκφραστικὰ καὶ ἠθοποιικὰ της προσόντα δὲν ὑπέβησε καθόλου στὴν ἀπόδοσή τοῦ ἀφελοῦς καὶ ἀγνοοῦ κατά βάθος κοριτικοῦ, πὸ κινδυνεύει νὰ πέσει θῦμα τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντός του.

Μεγάλῃ φυσικότητα καὶ ἐξαιρετικὴ ἄνεση ἔδειξε στὸ παιξιμὸ της ἢ δεσποινὶς Δέσπω

Στεφανίδη (κ. Οὐρανία). Τὴν ἴδια ἄνεση ἔδειξε ἐπίσης καὶ ὁ κ. Τάκης Παναγιωτόπουλος, ὁ ὁποῖος στάθηκε πολὺ καλὰ σὺν μνηστίρας. Ὁ κ. Σταῦρος Ἀγγελινὸς κατόρθωσε νὰ ἀντιμετωπίσει μὲ ἱκανοποιητικὴ ἐπιτυχία τὶς δυσκολίες πὸ εἶχε γιὰ τὴν ἐκφραστικότητά του ὁ ρόλος τοῦ Μαρκόπουλου. Ὁ κ. Θανάσης Πολυχρονιάδης, πὸ ὑποδύθηκε τὸν κλητῆρα Περικλῆ, ἐσημείωσε ἐπιτυχία μεγάλη σὺν καρτερίστας. Μὲ φυσικότητα ἀπέδωσε τὸν ρόλο της καὶ ἢ δεσποινὶς Ἀλεορίδου.

Ἐπίσης μὲ ἐπιτυχία μπόρεσαν νὰ ἀνταποκριθοῦν στοὺς ρόλους τῶν καὶ οἱ ὄδεις Ἀσλάνη καὶ Σιμόνη Κανόνη, καθὼς καὶ οἱ κ. κ. Γιάννης Μπράτος, Γιώργος Σκουφός καὶ Θανάσης Τσακίρης.

Καθοδηγημένοι ἀπὸ τὸν κ. Στρατῆ Παρασκευαΐδη οἱ ἐρασιτέχνες τοῦ Ὀμίλου ἐπέτυχαν ἂν καὶ τὸ ἔργο ἦταν χωρὶς μεγάλες ἀξιώσεις, μιὰ σοβαρὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση καὶ ἀπέδωσαν μὲ ἀξιόλογη ἐπιτυχία τὸ λεπτὸ πνεῦμα τοῦ καλλίτερου σημερινοῦ εὐθυμογράφου τῆς Ἀθῆνας.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Τὴν Γενικὴ Διεύθυνση τοῦ «Ἐθνικοῦ Θεάτρου» ἀνέλαβε τελευταία ὁ θεατρικὸς συγγραφέας κ. Νικ. Λάσκαρης. Τὴν θέση τοῦ γενικοῦ γραμματέα ξαναπῆρε ὁ κ. Ἄγγ. Τερζάκης.

ΤΟ ΕΘΝ. ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙ Η ΛΥΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΕΚΛΕΙΣΑΝ

Στὴν «Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 3 Μαρτίου δημοσιεύθηκε νόμος συνακτικὸς περιεχομένου, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει: «Ἄρθρον 1ον. Ἀναστέλλεται ἢ καλλιτεχνικὴ λειτουργία τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου, ἀμφοτέρων τῶν σκηνῶν αὐτοῦ, δραματικῆς καὶ λυρικῆς, μέχρι νεωτέρας ἀποφάσεως τῆς ἐποπτευούσης αὐτὸ προϊσταμένης ἀρχῆς. Ἄρθρον 2. Ἀπὸ τῆς ἐσχῆς τοῦ παρόντος νόμου ἀπασαί αἱ συμβατικαὶ σχέσεις ἐργασίας τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου θεωροῦνται αὐτοδικαίως λελυμένα. Εἰς τοὺς οὕτω ἀπολυμένους οὐδεμία χορηγεῖται ἀποζημίωσις, ἀπαγορευομένης τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ Συμβόλιον Ἐπικρατείας καὶ τὰ τακτικὰ δικαστήρια».

Ἐργ. Ἰφεν. «Ὁ μικρούλης ὁ Ἐγιολφ» (δράμα. Μετάφραση Β. Δασκαλάκη).— Β. Λαμπρολέσβιου: «Τραγούδια τοῦ λιμανιοῦ» (ποιήματα).— Ι. Διπλαρίνη: «Τὰ τραγούδια τῆς Μέλιττας» (μετάφραση Ν. Πορρωτή).— Γ. Λογοθέτη: «Μαϊάνδρος» (ποιήματα, πὸν πῆραν τὸ ἐπαθλο Παλαμᾶ τοῦ Δήμου Ἄργους).— Α. Μπενεντίτ: «Ροντέν».— Α. Βολλάρ: «Σελίν». Π. Καμί: «Μαγιὸλ» (μελέτες πὸ ρόλογο καὶ σημειώσεις τοῦ μεταφραστῆ Ἡλία Ζώγα).— Β. Ρώτα: «Παιδιάτιστα Τριγυνοῦδια».— Der Dialog des Dionysos Solomos. Uebertragen von Rudolf Fahrner.

Πέθανε τελευταία ὁ γνωστὸς ζωρικὸς καὶ λογοτέχνης Γιάννης Ζερόβος, ὁ ὁποῖος διηθῆνε ἐπὶ χρόνια τὶς ἐκδόσεις τοῦ οἴκου Φέξη.

“ΤΟ ΤΖΙΩΤΙΚΟ ΡΑΒΑΪ”ΣΙ,

Ὁ ἐρασιτεχνικὸς θεατρικὸς ὄμιλος «Τὸ Μπουρίνι» τοῦ κ. Ἀλέξου Πεσματσοῦλου ἔπαιξε τελευταία στὴν Γέρα καὶ στὴν πόλη μας τὸ «Τζιωτικὸ ραβαΐ» μὲ σύμπραξη τοῦ κ. Στρατῆ Κάργα. Τὰ τραγούδια τοῦ ἔργου συνόδευσε ἢ ὀρχήστρα τοῦ κ. Κλεάνθη Μυρογιάννη καὶ τοῦ κ. Κώστα Χατζηευστρατίου.

ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΣΥΝΑΓΑΙΑ

Τὸ ἀπόγευμα τῆς 24ης Μαρτίου ὁ βιολίστας κ. Βαγγέλης Κέκκος ἔδωσε στὴν αἴθουσα τῆς «Φέμινας» συναυλία γιὰ τὶς μαθητὶκες τοῦ Γυμνασίου θηλέων μὲ συμμετοχὴ τοῦ μαθητῆ τοῦ Τάκη Παπαθανασίου καὶ τοῦ νεαροῦ πιανίστα Τ. Σκουρτέλλη.

ΟΙ ΝΕΟΙ

Ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Τέχνη καὶ Ζωή».

«... Μὲ τὴν βαρεὴ πείρα τῶν πολεμικῶν χρόνων πὸ σηκώνει ἢ νεανικὴ τους καρδιά, κάτι βαρὺ ἔχουν νὰ μᾶς ποῦν, κάτι πὸν θὰ βαθαίνει σὲ νόημα καὶ γιὰ τὶς ἐρχόμενες γενιές. Ἔτσι τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσουν, νὰ ἐκφράσουν τοὺς καύμους καὶ τὶς λαχτιέρες τους πρέπει νὰ εἶνε γιὰ ὄλους σεβαστό. Μὰ καὶ οἱ εὐθῶνες πὸ τοὺς βαθαίνουν εἶνε ἐξίσου μεγάλες. Χρειάζεται βίθειά αὐτοκριτικὴ. Προπαντὸς καλλιτεχνικὰ κίνητρα πρέπει νὰ διαπνεύουν τὶς προσπάθειές τους, μὰ καὶ κατανόηση τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς κοινωνίας μέσα στὴν ὁποία ζοῦν. Τότε μονάχα ἢ τέχνη πέρνει τὸν ἀνθρώπινο καὶ βαρὺ τελετουργικὸ τόνο πὸν τὴν χαρακτηρίζει».

ΤΑ "ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ,"

του CHARLES BAUDELAIRE

ΜΕΤΑΦΡΑΣΜΕΝΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΤΩΝΗ ΠΡΩΤΟΠΑΤΣΗ

Ο Μπωντελαίρ (1821-1867) μαζί με το Φλωμπέρ και το Μπαλτζάκ είναι οι κυριότεροι εκπρόσωποι του ρεαλισμού σε μια εποχή που ο ρωμαντισμός βρισκόταν στο μεσουράνημά του.

Το ύλικό που δουλεύει ο ρεαλιστής το βγάζει από τη βαθύτερη σημασία ενός συνόλου από δεδομένα πραγματικά και το ένσαρκώνει σε εικόνες. Μά δε σταματά εκεί. Έρχεται κατόπι η πλαστική δύναμη του όνειρου και της φαντασίας και οδηγημένη από την ακλόνητη πίστη του καλλιτέχνη στο ιδανικό του, δίνει στην εικόνα την τελική της μορφή, μορφή που καθρεφτίζει την πραγματικότητα, όχι στατικά—αυτό που κάνει ο νατουραλισμός—αλλά δυναμικά: μια πραγματικότητα που βρίσκεται σε άεναη κίνηση προς τα μπρός, προς καινούριους όριζοντες με οδηγητή το ιδανικό του καλλιτέχνη. Ο ρεαλισμός έτσι επιδρά στην εποχή του και συντελεί συνειδητά στην εξέλιξή της.

Η ποίηση του Μπωντελαίρ έφερε στην ανθρώπινη αισθητικότητα της εποχής του μια καινούρια ανατριχίλα. Ο ρωμαντισμός στεκόταν ως τότε σαν ένα θελημένο διάφραγμα ανάμεσα στην κοινή συνείδηση και στην αλήθεια. Να λοιπόν γιατί το έργο του Μπωντελαίρ καθώς και του Φλωμπέρ, πέρασε από το κριτικό δικαστήριο σαν κοινό αδίκημα. Η εποχή του το θεώρησε επικίνδυνο για την επίσημη κοινωνία, έχθρικό. Αντίθετα, ο Μπωντελαίρ δημιουργώντας το ρεαλιστικό έργο του δέ φαντάστηκε ποτέ πως σφυρηλατούσε ένα δπλο στρεφόμενο έχθρικά προς κάποια διεύθυνση. Έβλεπε στην ποιητική δημιουργία του μονάχα την τέχνη ένα καταφύγιο, μια διαμαρτυρία ενάντια στην αδικία, στην ασχήμια και στο ψέμμα. Θά του ήταν αρκετό αν μια επί-

λεκτη μερίδα της κοινωνίας θά δεχόταν να τον συντροφέψει στο καταφύγιο αυτό.

Η έκλογή που μας παρουσιάζει ο κ. Πρωτοπάτσος στη μετάφρασή του, κάτω από τον τίτλο «Πενήντα απ' τα περίφημα "Ανθη του Κακού» (Μυτιλήνη 1944) είναι αρκετή για να σχηματίσουν, όσοι για πρώτη φορά γνωρίζουν το Μπωντελαίρ, μια γενική ιδέα για το έργο του και να γευτούν τον ξέχειλο από αλήθεια τσουχτερό χυμό στο ποτήρι της ποίησής του.

Ο δρόμος όμως δεν είναι και τόσο βολικός. Το «Ποίημα» είναι για το σημερινό αναγνώστη ένα; καρπός με σκληρό τσόφλι, χρειάζεται αρκετή προσπάθεια και κάποια ιδιαίτερη πνευματική διάθεση για να νιώσεις τη ξεχωριστή χαρά που δίνει. Στα χρόνια μας η ποίηση, με την πλατύτερη σημασία του όρου, απλώθηκε πάρα πολύ στο πεζογράφημα. Έτσι το καθαυτό «Ποίημα» μπροστά στον κίντυνο να φανεί πεζό αποτραβήχτηκε σε στενές περιοχές της ζωής, κατά το πλείστο έσωτερικές, και τις δουλεύει σε βάθος έφευρισκοντας όλο και νέες έκφραστικές μορφές.

«Η ποίηση», λέγει ο Ζυλ Ρομαίν προλογίζοντας το ποιητικό έργο του «Ο Λευκός Άνθρωπος» (Nouvelle Revue française 1' Απριλή 1937) «απλώθηκε τόσο ασύνετα έξω από το ποίημα που ήταν, ως έδω γι' αυτήν το βάζο της έκλογής της, ώστε, χωρίς βέβαια το ποίημα να αδιάσει από την ποίησή του (ή απόδοση της πηγής είναι ανεξάντλητη) ή δίψα του κοινού για την ποίηση βρήκε, παντού σχεδόν, εύκαιρες χορτάσιμους: εύκαιρες κοντινές, άφθονες, βολικές, ναι, πρό πάντων βολικές: από κείνες που δέ ζητούν μια ξεχωριστή στάση από το πνεύμα».

Μάκρυνε λοιπόν η απόσταση που χωρίζει τον σημερινό άνθρωπο από το καθαυτό «Ποίημα», αποτραβήχτηκε και κείνο κι αυτός. Σε όλες όμως αυτές τις δυσκολίες που μπεδίζουν την άμεση ψυχική κοινωνία μας

με το Ποίημα πρέπει να προστεθούν κι οι δυσκολίες της μετάφρασης.

Ο ρεαλισμός του Μπωντελαίρ, το ποιητή που βρίστηκε από τη σύγχρονή του όρθοδοξία «σαν κρύος και λαμπικαρισμένος πεζογράφος... σαν ύστερικός Μπουαλώ...» τόσο ταιριαστός με την ποιητική φόρμα του στο γαλλικό πρωτότυπο, τόσο άναγλυφος πάνω στη λεκτική απλότητα, είναι φυσικό να ζημιώνει και στην καλύτερη μετάφραση. Η προσπάθεια μάλιστα του μεταφραστή να μείνει πιστός στην έξωτερική μορφή του στίχου—δύσκολη μορφή πρό πάντων στο σονέττο—είναι μια δύναμη που κάποτε ένεργει αντίρροπα στην προσπάθεια της πιστής απόδοσης του κειμένου, στην έκφραση της έσωτερικής αξίας του στίχου. Γιατί κάθε γλώσσα, κι η πιο πλούσια, παρουσιάζει ατέλειες, όταν θέλει ν' αναπληρώσει πιστά ένα ποιητικό πρωτότυπο της πνοής ενός Μπωντελαίρ. Όταν όμως η προσπάθεια για την πιστότητα της έξωτερικής μορφής ένεργει όμορροπα με την προσπάθεια για την πιστότητα στο κείμενο, κατά τρόπο φυσικό και άβισστο—κι' αυτό γίνεται στο μεγαλύτερο μέρος της μετάφρασης του κ. Πρωτοπάτση—τότε η μετάφραση γίνεται αληθινό ποιητικό ξαναδημιούργημα φτάγοντας σε αξία το πρωτότυπο. Λ. Γ.

ΤΕΧΝΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ

Από το περιοδικό της Αθήνας «ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΖΩΗ» Τεύχος 3. Γενάρης 1944 :

«Χρειάζεται τις στιγμές αυτές που κλονίζεται κάθε παλιά πίστη μα ταυτόχρονα π' ανατέλλουν καινούριες, ν' ανυψωθούμε στην σύνθεση όλων των ανθρώπινων ανάτασεων την πίστη στον άνθρωπο και τις δυνατότητές του. Η αγάπη και ο σεβασμός για τον άνθρωπο είναι το κριτήριο που χαρακτηρίζει το σύγχρονο και ζωντανό καλλιτέχνη και τα έργα τέχνης που νικούν το χρόνο. Είναι το αίτημα της εποχής μας που ζητά από την τέχνη την γνήσια έκφρασή του».

Η ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Μεταφράζουμε για τους αναγνώστες μας και ιδιαίτερα για τους γονείς, εκπαιδευτές και γιατρούς μας τα κυριώτερα μέρη ενός πολύ ενδιαφέροντος άρθρου που δημοσίευσεν πριν από λίγο καιρό στην εφημερίδα του Βερολίνου «Völkischer Beobachter» ο καθηγητής του Πανεπιστημίου δόκτωρ C. Benholdt-Thomsen με τον τίτλο «Die Entwicklungsbeschleunigung der Jugend».

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ ἀπὸ τὴ γέννησή του ὡς τὴ τέλεια ὠριμότητά του ἔγινε διαφοροετικὴ κατὰ τὶς τελευταῖες δεκαετίες. Ἡ μεταβολὴ αὐτὴ τῆς παιδικῆς ἀνάπτυξης πρέπει νὰ ἔχει κάποια ἐπενέργεια πάνω στὴ ζωὴ τοῦ φορέα αὐτῆς τῆς μεταβολῆς. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη νὰ γνωρίζουν οἱ γονεῖς, οἱ εκπαιδευτές καὶ οἱ γιατροὶ κάτι γι' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα:

Ποῦ βασίζεται αὐτὴ ἡ ριζικὴ ἀλλαγὴ;

Γενικὰ μιλοῦν γιὰ δύο παρατηρήσεις ποὺ στὰ τελευταῖα χρόνια δίνουν βάση σ' ὅλες τὶς σκέψεις ποὺ ἀφοροῦν τὸ θέμα αὐτό: 1) Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀνάπτυξης μὲ τὴν ἐπενέργειά της πάνω στὸ ὕψος, στὸ βάρος, στὴν ὀδοντοφυΐα, στὸν χρόνον τῆς ὀστεοποίησης κλπ. καὶ 2) Ἡ μεταβολὴ στὸν χρόνον διαρκείας τῆς ἐφηβότητος.

Τὸ νεογέννητο παιδί τῶν τελευταίων χρόνων εἶνε μεγαλύτερο καὶ βαρύτερο, ἢ πρώτη ὀδοντοφυΐα καθὼς καὶ ἡ δεύτερη γίνεται νωρίτερα, τὸ μικρὸ παιδί καὶ τὸ παιδί τοῦ σχολείου εἶνε μεγαλύτερα καὶ βαρύτερα, στίς ἰατρικὰ ἐξετάσεις τῶν νεοσύλλεκτων ἡλικιῶν οἱ νεοσύλλεκτοι εἶνε μεγαλύτεροι ἀπὸ τοὺς παλιούς νεοσύλλεκτους, π. χ. τοῦ χρόνου 1900.

Σύγχρονα μ' αὐτὴν τὴν ἀλλαγὴ στὴν ἀνάπτυξη ὑπάρχει μιὰ μεταβολὴ στὸ χρόνο διαρκείας τῆς ἀνάπτυξης. Στὰ κορίτσια γίνονται αἰσθητὰ τὰ σημάδια τῆς ἐφηβότητος τρία χρόνια νωρίτερα ἢ στίς μητέρες των. Ἐπίσης τὰ φαινόμενα τῆς ἀνδρικῆς ἐφηβότητος καθὼς ἢ ἀλλαγὴ τῆς φωνῆς κλπ. γίνονται πρὶν ἀπὸ χρόνια αἰσθητὰ. Ἔτσι μπορεῖ ἓνα κορίτσι 13 χρόνων νὰ παρουσιάζει τὴν συνολικὴν εἰκόνα μιᾶς 16—17 χρόνων, ἓνα παιδί

δὲ 14 χρόνων τὴν εἰκόνα ἐνὸς 17—18 χρόνων ἐφήβου τοῦ ἔτους 1900.

Τὰ γεγονότα αὐτὰ διαπιστώθηκαν ἀναμφισβήτητα μὲ ἀκριβεῖς ἔρευνες ἀπὸ διάφορες πλευρῆς. Ἀλλὰ ἀκόμα δύο ἄλλα ἀξιοπαρατήρητα γεγονότα μπόρεσαν νὰ δείξουν οἱ ἔρευνες τῶν τελευταίων χρόνων, δηλαδή, ὅτι τὴν διαφορὰ στὴν ἐξέλιξη τῆς τωρινῆς γενιᾶς ἐν σχέσει μὲ τὶς προηγούμενες, μποροῦμε νὰ διαπιστώσουμε σὲ μιὰ λιγότερο ἔντονη μορφή, ἀνάμεσα στὴ πόλη καὶ στὴν ἐξοχὴ καὶ μέσα στὴ πόλη ἀνάμεσα στὰ διάφορα κοινωνικὰ στρώματα.

Ἔτσι τὰ παιδιά τῶν μεγαλουπόλεων κατὰ μέσο ὄρον εἶνε μεγαλύτερα ἀπὸ τὰ παιδιά τῆς ὑπαίθρου καὶ παιδιά τῆς ἴδιας ἡλικίας μιᾶς πόλης διαφέρουν στὴ σωματικὴ τους ἀνάπτυξη κατὰ τὰ κοινωνικὰ στρώματα.

Αὐτὰ γιὰ τὰ γεγονότα. Καὶ ἡ ἐξήγησις;

Τροφὴ, κλιματικοὶ παράγοντες, αὐξάνουσα ἀστυφιλία, ἐνδοκρινικὲς ἐπιρροές, κληρονομικοὶ παράγοντες ἐνεργοῦν μὲ τὴν ἔννοια μιᾶς ἐπιτάχυνσης τῆς ἀνάπτυξης.

Τὸ καταπληκτικὸ ὅμως εἶνε ὅτι τὸ στρώμα τοῦ λαοῦ, ποὺ πάνω του ἐπενεργοῦν οἱ παράγοντες αὐτοί, εἶνε ἓνα ξεχωριστό, ποὺ ἔχει προέλθει ἀπ' τὴν ἐπιλογὴ. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τόσο σπουδαία ἀπὸ ἀποψη κοινωνιολογικῆς πολιτικῆς μετανάστευση ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴ πόλη. Τὴν μετανάστευση ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴ πόλη, τὴν ἔχει ἀποφασίσει ἀπὸ δεκαετίες τώρα, ἓνας ἰδιαιτερός τύπος ἀνθρώπου, δηλαδή τὰ ζωντανώτερα, τὰ πιὸ ἀνήσυχα καὶ δεκτικὰ ἐπιρροῶν στοιχεῖα. Ἀπὸ ἰατρικὴ ἀποψη ἐξεταζόμενα τὰ ἄτομα αὐτὰ εἶνε ἀνθρώποι μὲ αὐξημένη σωματικὴ ἐνδοκρινικὴ καὶ διανοητικὴ εὐστροφία, δηλ. μὲ ὑψωμένη ἰκανότητα ἀντίδρασης. Αὐτὸ τὸ στρώμα ἀνεβαίνει μ' αὐτὲς τὶς ἰκανότητες σὰν κρατοῦσα τάξη μέσα στὴν πόλη καὶ μὲ τὸν συναγωνισμό τῶν ζωντανώτερων καὶ κείνων ποὺ δείχνουν τὸ πλιότερο ἐνδιαφέρον φθάνει στὰ ἀνώτερα στρώματα ἐνῶ οἱ φλεγματικοί, οἱ ἀπαθεῖς καὶ ἐκεί-

νοι ποὺ ταράσσονται λιγότερο μένουν πάντα πίσω.

Ἔτσι θὰ ἐξηγιώταν ἡ διαφορὰ ἀνάπτυξης ἀνάμεσα στὴ πόλη καὶ στὴν ὑπαίθρο καὶ μέσα στὴ πόλη ἀνάμεσα στὰ κοινωνικὰ στρώματα. Ἀπὸ τὶ ὅμως ἐξαρτᾶται ἡ ξαφνικὴ ἐπιτάχυνση τῆς ἀνάπτυξης τῶν νέων στίς τελευταῖες δεκαετίες. Καὶ ἐδῶ ἐνεργοῦν οἱ παράγοντες τῆς τροφῆς, τοῦ κλίματος, τῶν ἐσωτερικῶν ἐκκρίσεων, τῆς κληρονομικότητος, ποὺ ἀναφέρουμε παραπάνω. Ἰδιαίτερα ὅμως ἐνεργεῖ σὰν ἐρεθιστικὸς παράγοντας ἡ πόλη, στὴν εὐρύτερῃ τῆ; ἔννοια, ἐνῶ σύγχρονα πάνω στὸ στρώμα τοῦ λαοῦ ποὺ προῆλθε ἀπὸ μιὰ ἐπιλογὴ (selektion), δηλ. πάνω στὴν πιὸ εὐερέθιστη πλευρὰ ὅλοι οἱ παράγοντες ποὺ σημαίωσαμε ἀποκοτῶν μιὰ ἐπιπρόσθετη ἐπιρροὴ καὶ κυρίως, ὅπως εἴπαμε, ἡ αὐξάνουσα ἀστυφιλία. (Κατὰ τὸ 1800 ὁ πληθυσμὸς τῆς ὑπαίθρου σὲ δύναμη καὶ εὐρωστία εἶχε τὰ 90 ο)ο τοῦ ὀλικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ 1850 75 ο)ο, τὸ 1871 64 ο)ο καὶ στὰ 1925 μονάχα τὰ 35 ο)ο).

Ὅταν γνωρίζουμε τὰ πραγματικὰ γεγονότα καὶ ἔχουμε δώσει μιὰ ἐξήγησις γι' αὐτὰ, ἀρχίζουν ἰδιαίτερα τώρα νὰ μιᾶς ἐνδιαφέρουν τὰ προβλήματα ποὺ ἐξ αἰτίας αὐτῶν τῶν γεγονότων ἀφοροῦν τὴν ἐπιτάχυνση τῆς ἀνάπτυξης τῶν σημερινῶν νέων. Μερικὰ παραδείγματα μποροῦν νὰ δώσουν μιὰ διασάφηση.

1. Εἶνε ἀνάγκη νὰ ἔχουν πάντα αὐτὸ ὑπόψη τους οἱ γιατροὶ καὶ οἱ εκπαιδευτές γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ ἀκολουθεῖται καὶ μὲ τὴν ἀνάλογη ψυχικὴ ὠριμότητα ἢ σωματικὴ ἀνάπτυξη, ποὺ γίνεται τώρα τόσο πρόωρα.

2. Θὰ διαφέρουν αὐτὰ τὰ παιδιά μὲ τὴν πρωϊμώτερη ἀνάπτυξη, ἀργότερα στὴ ζωὴ τους ἀπὸ τὰ κανονικὰ ἢ ἀργοπορημένα παιδιά; Θὰ εἶναι ὕστερα ἀπ' τὴν ἀνάπτυξή του τὸ πρόωρο παιδί περισσότερο ἢ λιγότερο ἰκανὸ γιὰ παροχὴ ὑπηρεσίας ἀπὸ τὸ ἀργοπορημένο;

3. Μπορεῖ νὰ παρασυρθεῖ κανένας καὶ ν' ἀπαιτήσῃ ἄ-

Στην 'Αθηναϊκή «Πρωία» της 12ης Μαρτίου ο κ. Κ. Βάρναλης έδημοσίευσε τις παρακάτω κρίσεις του για τον χαρακτηρισμό της Ψάπφας του κ. Λαβανίνι, που μετέφρασε ο Γυμνασιάρχης κ. Άριστ. Δελής.

«Ο χαρακτηρισμός είναι πραγματικά και ώραιος και ζωντανός. Άλλά νομίζω, πώς σέ μερικά σημεία είναι παρατριβηγμένος.

«Η Σαπφώ δεν είναι μονάχα ένα θαύμα του αρχαίου ελληνικού λόγου κι' ίσως ο μεγαλύτερος λυρικός ποιητής των αιώνων παρά κι' ένα μεγάλο ψυχολογικό μυστήριο. Άν θελήσει κανείς να βγάλει τη ζωή της από τα κομματιασμένα της τραγούδια κι' απ' αυτά να κρίνει τα ήθη της, θα κινδυνεύει πώς ή Σαπφώ δεν είναι δημιουργός μιας εποχής, αλλά δημιουργήμα της εποχής.

«Ο κ. Λαβανίνι μās λέγει, πώς ή ζωή της Σαπφώς ήτανε πλούσια όχι τόσο σ' έξωτερικά γεγονότα, όσο από έσωτερικά συναισθήματα. Κι' όμως τα έξωτερικά γεγονότα παίζανε όχι μικρό καθοριστικό ρόλο και για τη ζωή της

και για τó έργο της.

Τά έξωτερικά γεγονότα ήτανε δυό λογίων : κοινωνικά και πολιτικά. Έπειδή άνακατευτήκε στην πολιτική έναντίον του τυράννου Πιττακού έξωρίστηκε από τη Μυτιλήνη. Άλλά για ν' άνακατευθεί στην πολιτική, θά πει πώς ή θέση της γυναίκας μέσα στη κοινωνία της πατρίδας της ήτανε πολύ πιο διαφορετική απ' τη θέση της γυναίκας στην Άθήνα και στη Σπάρτη. Κ' ή έλευθεροστομία, που δείχνει στα τραγούδια της είναι κι' αυτή άποτέλεσμα της μεγάλης έλευθερίας, της ισότητος σχεδόν, που είχανε οι γυναίκες στην κοινωνία της Λαβωνίας. Στην Άθήνα ή γυναίκα ήτανε κλεισμένη στο σπίτι. Στη Σπάρτη είχανε πολλές έλευθερίες οι Μυτιληνίες όμως ξεπερνούσανε και τις Σπαρτιάτισσες σ' αυτό τó κεφάλαιο. Γιατί οι έλευθερίες τους δεν είχανε τó δυνάμωμα του κόσμου εις βάρος του πνεύματος, αλλά τó δυνάμωμα του πνεύματος μαζί με πολιτισμένη περιποίητη του κορμιού. «Η Μυτιληνά του καιρού εκείνου έπομένως κι' ή Σαπφώ ήτανε τóτο μπατημένη στη ζωή όσο και μία σημερινή Εύρωπαία.

Κι' όταν βρίζεται ξαφνικά ο «κριτής της φιλοκαλίας» στην πατριδα της και μεταβίλλει τó στίχι της σέ ναό των Μουσών με έβρεις τα κορίτσια των καλυτέρων οικογενειών του νησιού και της αντίκρουνης Άσίας δεν έκανε επανάσταση έναντίον των κοινωνικών ήθων παρά τά δυνάμωτε και τούς έδωσε τή σφραγίδα του άνωτέρου της γούστου και της μεγαλοφυίας της.

Μάθαινε στα κορίτσια, στις «εταίρες» της (φιλενάδες της) μουσική, χορό, στιχομυγία και καλούς τρόπους. Κι' αυτά όχι ως δασκάλια παρά σαν μεγαλύτερη μαθήτρια. Με άγάπη που έφτανε τó πάθος. Και τó πάθος αυτό δεν ήτανε ντροπή...

Νά μήν τά πολυλογούμε ο μέσα κόσμος της Σαπφώς είναι πολύ δεμένος με τόν έξω κι' αυτό γίνεται και θά γίνεται πάντα ένσω ο άνθρωπος είναι «ζών κοινωνικών». Πάντως ή Σαπφώ δεν ήτανε κλεισμένη σ' όνειρό της—α' άς φαίνεται πώς δέ σκέπτεται άλλο από τόν έαυτό της. Οι χαρές της που φτίνουνε πολλές φορές έως τó μανιακό παραλήρημα (ειδικά για τή μικρή Άτθίδα) έκδηλώνονται στους στίχους της σύμφωνα με τούς νόμους της κλασσικής τέχνης.

Συγχατημένοι με μέτρο, με χάρη, δίχως ύπερβολές στα έκφραστικά μέσα και δίχως ύπερεξόγκωση της πραγματικότητας. Ποτές δεν γραφτήκανε στην ελληνική γλώσσα στίχοι τόσο άπαλοί, τóσο μελωδικοί, τóσο τρυφεροί και τóσο αληθινοί—τόσο γεμάτοι πνεύμα. Που λοιπόν ο κ. Λαβανίνι βρίζει τά στιχεία εκείνα που μās έπιτρύπουν νά χαρακτηρίσουμε τή Σαπφώ για τήν πρώτη ρωμαντική ποιήτρια, που παρουσιά-

«Από κριτικό σημείωμα του κ. Α. Γ. δημοσιευμένο στο περιοδικό «Ορίζοντες».

«Ο Β. Λαμπρολέσβιος με τή «Φωνή του Φαύνου» και τά «Τραγούδια του λιμανιού» άποδεικνύεται πραγματικός ποιητής προχωρημένος. Κυρίως με τó πρώτο τομίδιο όπου βρίσκει κανείς στίχους γεμάτους λυρισμό, συγκίνηση κι' αληθινό ταλέντο τεχνίτη δοκιμασμένου. Όλόκληρη ή συλλογή στέκει σαν δείγμα δυνατού και γερού μα και γνήσιου ταλέντου».

«Από κριτικό σημείωμα του κ. Νίκου Παπά δημοσιευμένο στα «Καλλιτεχνικά νέα».

«Η «Αϊολική Γη» του Βενέζη μ' ένθουσίασε με τίς έπικές σελίδες της και τó βαθύ πάθος της, με τó δεσμό των ανθρώπων προς τή γη και τó περωμένο της. Σά μιά συμφωνία είναι όλόκληρη, που ξεκινά από τά βάθη της Αϊολικής χώρας και κατακλύζει τά Αιγαίτικα νερά και τά ελληνικά χώματα, με τούς βαθείς ρυθμούς της».

«Από τó ίδιο κριτικό σημείωμα : «Άκόμα τó «Βασίλης ο Άρβανίτης» του Στρατή Μυριβήλη είναι αξιόλογο βιβλίο. Τό καλλίτερο του συγγραφέα ύστερα από τή «Ζωή έν Τάφω».

«Από κριτικό σημείωμα του κ. Γ. Ι. Φουσαρά : «Νέος ποιητής ο κ. Μητσος Τσιάμης, βρίσκεται με τά «Σιωπηλά Μιλήματα» στο στάδιο της αναζήτησης νέων μορφών και έκφραστικών μέσων, χωρίς άκόμα νά έχει όλοτελα άπαλλαγει απ' τά δεσμά της παράδοσης. Οι στίχοι του έχουν δλη τή δραση της ήλικίας του, χωρίς και νά ξεφεύγουν απ' τή γνωστή στη νότη μελαγχολία. «Η μουσικότητα του στίχου, που προδίνει τήν άκάματη κατεργασία του πριν νά πάρει τήν όρστική του φόρμα, είναι έν' από τά κύρια γνωρίσματα του δημιουργού, που δέ φαίνεται νά βρίσκει μακρυνά απ' τó σημείο της αναντίρρησης κα τάκτησης της τέχνης του».

ξεται στην παγκόσμια λογοτεχνία ; Ίσως γιατί τραγουδάει τούς άτομικούς της καημούς. Μά όλοι οι λυρικοί ποιητές τó ίδιο κάνουν. Ότίσσο άλλως τραγουδούν οι κλασσικοί, άλλως οι ρωμαντικοί, άλλως οι ρεαλιστές (για νά μείνουμε στα τρία αυτά μεγάλα γένη του έμμετρου λόγου). Κ' ή Σαπφώ δεν έχει τίποτα απ' εκείνα τά στοιχεία που προσδιορίζουν τή ρωμαντική σχολή : κυριαρχία του πάθους άπάνου στη λογική και παραγωγή μεγαλύτερου άποτελέσματος απ' όσο περιέχει ή αίτια.

πό αυτά ύπηρεσίες που φαίνονται άνάλογες με τήν ηλικία τους ή τή σωματική τους ανάπτυξη; Αυτό είναι ένα ζήτημα τó όποιο παρακολουθείται άγρυπνα από τίς ύπηρεσίες της υγιεινής.

4. Μήπως ή πρόωρη ανάπτυξη έχει για συνέπεια ένα πρόωρο γέρασμα (κάμψη της ικανότητας παροχής ύπηρεσιών) ή μήπως μπορεί νά προληφθεί τó άποτέλεσμα αυτό με μία υγιεινή τακτική ;

5. Μήπως, άφου ο νεαρός όργανισμός έχει μεταβληθεί, έχει έπίσης αλλάξει και ή έπενέργεια των άσθενειών πάνω στο νεαρό όργανισμό δηλ. μήπως οι άσθένειες που είναι ένωμένες με τήν ηλικία αναφέρονται τώρα κατά τίς περιστάσεις νωρίτερα ή όπως στο 1900 ;

Σ' όλα αυτά τά ζητήματα που δώσαμε σχεδόν σέ μικρογραφία, ή Ιατρική έρευνα έχει δώσει πολλές άπαντήσεις και όπου στίς λεπτομέρειες δεν έχει άκόμα άπαντήσει, γίνονται έρευνες για νά λυθοϋν και αυτά τά τελευταία ζητήματα.

Γι' αυτή τή λύση πρέπει κοντά στους γιατρούς νά ένδιαφερθοϋν και οι γονείς οι εκπαιδευτές, οι παιδαγωγοί και όλοι όσοι ένδιαφέρονται για τή νεολαία.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Τὰ χωριά μας πού θεωροῦνται πιά ἀδρανῆ, πιά δυσκολομετάβλητα, δὲν ἔμειναν κι' αὐτὶ ἀνεπηρέαστα ἀπ' τὴ παντοδυναμία τοῦ πολέμου. Κι' ἐκεῖ ἡ ζωὴ δὲν ἔμεινε καθόλου ἀμετάβλητη. Εἶδαν καὶ γνώρισαν πράγματα, πού ποτὲ πρωτότερα δὲν τὰ φανταζόταν.

Πιὸ μπροστά κι' ἡ νεολαία τοῦ χωριοῦ δὲ γνώριζε ἄλλο ἀπ' τὴ καθημερινὴ ἀγροτικὴ δουλειά, καὶ τὴ ζωὴ τῶν καφενείων τὰ βράδια καὶ τὶς Κυριακές. Τώρα ξέφυγε ἀπ' τὴ μονότονη αὐτὴ ζωὴ καὶ ἡ κίνησις τῶν νέων εἶναι τὸ ζωηρότερο χαρά-τηριστικὸ τῆς ἀλλαγῆς τῆς ζωῆς τῶν χωριῶν.

Ἦρθε ὁ πόλεμος καὶ ἀμέσως μεγάλωσε τὸν πληθυσμὸ τοῦ χωριοῦ. Ἐνα σωρὸ ἀνθρώποι πού εἶχαν ξεφύγει πρωτότερα ἀπ' τὸ χωριό, ὅλοι—οἱ περισσότεροι ἀπὸ κείνους πού εἶχαν ἀκολουθήσει τὸ καταστροφικὸ ρέμα τῆς ἀστυφιλίας πεζόμενοι ἀπ' τοὺς βαριούς ὄρους τῆς ζωῆς τοῦ χωριοῦ—τώρα γύρισαν σάν ἄσπτοι γυιοὶ στὸ πατρὸς τοὺς σπίτι. Σχεδὸν ὅλοι αὐτοὶ πού γύρισαν εἶναι νέοι. Οἱ μεγαλύτεροι ἔχουν ἀποκατασταθεῖ πιά στὴν πόλη. Σ' αὐτοὺς προστέθηκαν ὅλοι ἐκεῖνοι πού προσρῆζονταν γιὰ σπουδές, καὶ πού μένουν στὸ χωριὸ περιμένοντας τὸ τέλος τοῦ πολέμου.

Πλουτίστηκε λοιπὸν τὸ χωριὸ σὲ «ἐμφυχο ὕλη». Ὑλικὸ πολὺ χρήσιμο. Οἱ περισσότεροι ἀπ' τοὺς νέους αὐτοὺς ἔχουν βγάλει τὸ γυμνάσιο ἢ ἔχουν μορφωθεῖ τεχνικά. Ὅλοι τοὺς ἔχουν ζήσει στὴν πολιτεία κι' ἔχουν νοιώσει τὶς ἀπαιτήσεις, πού ἔχει ἡ ζωὴ. Μιά ἀρτηρία ἀπὸ πυρῶμένο νεανικὸ αἷμα χύθηκε στὸν ὄργανισμὸ τοῦ χωριοῦ καὶ τὸ ζωντάνεψε. Κίνησις στοὺς δρόμους τὶς Κυριακές, καλλιτεχνικὸ τραγοῦδι τὰ βράδια, ἐκδρομές, μικτὲς χοροσπεριίδες, ἐρασιτεχνικὸ θέατρο, φιλολογικὴ κίνησις κλπ. Δόξες πού ποτὲ δὲ γνώρισε τὸ χωριό. Παρ' ὅλα τὰ μπόδια πού ἔθετε ὁ πόλεμος μὲ τὶς ἀλλεΐψεις του, μὲ τὸν περιορισμὸ τοῦ ἐλεύθερου χρόνου πού ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ νὰ σκεφτεῖ καὶ νὰ δρᾷσαι διαφορετικὰ, ἢ προσπάθεια τῶν νέων ἦταν χωρὶς προηγούμενο. Ὅλες οἱ εὐγενεῖς καρδιές ἔβλεπαν καὶ χαμάρωναν μὲ ἀνείπωτη κρυφὴ χαρὰ τὴ δράσις αὐτῆς τῆς νεότητος. Ἐρχόταν στὴν πιά κατάλληλη στιγμή. Λίγο ψυχικὸ ξεκούρασμα ἦταν ἐκεῖνο πού χρειαζόταν στὴν μονοτονία τοῦ χωριοῦ. Τὸ ξεκούρασμα αὐτὸ τὸ πρόσφεραν οἱ νέοι ἄφθονο, μὲ τὸ τραγοῦδι τους, μὲ τὸ θέατρο πού δημιουργήσαν, μὲ τὴ νεανικὴ τους πνοή. Ἦταν πραγματικὰ ἀλογαριστὲς οἱ ὠφέλειες πού δεχόταν τὸ χωριὸ σὲς κρίσιμες τοῖτες στιγμὲς τῆς ζωῆς ὅλου τοῦ κόσμου.

Μὰ ἀκόμα περισσότερα, πολὺ περισσότερα κέρδιζαν οἱ νέοι. Ὅλοι ἔβλεπαν πὼς ὁ λίγος ἢ πολὺς καιρὸς πού θὰ ἔμεναν στὸ χωριὸ δὲν θὰ ἦταν εἰς βάρος τους. Ἄν-

τίθετα θὰ τοὺς μόρφωνε σὲ ζητήματα καὶ πράγματα πού δὲν θὰ τὰ μάθαιναν σὲ κανένα σχολεῖο, καὶ πρῶτ' ἀπ' ὅλα θὰ δούλευαν χρήσιμα μέσα στὴν κοινωνία. Δίπλα στ' ἀγόρια, τὰ κορίτσια πού ἦταν καταδικασμένα στὸ νοικοκυριὸ καὶ στὴ βαρετὴ ζωὴ τοῦ σπιτιοῦ, δέχτηκαν ἀνέλλιστα φῶς πού τὰ ἔκανε πολὺ διαφορετικὰ καὶ τὰ ἐξύψωνε. Ἡ ἀνία εἶχε νικηθεῖ, ἢ μόρφωση προόδευε.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς στὴν ἀρχὴ ὅλη αὐτὴ τὴν κίνησις δὲν τὴν ἔβλεπιν μὲ καλὸ μάτι οἱ χωριανοί. Γι' αὐτοὺς ἦταν νεωτερισμοί, πρᾶγματα ὑποπτα. Κι' ἔχουν συνηθίσει νὰ δέχονται πολὺ ἐπιφυλιτικὰ καθετὶ πού ἐρχεται ἀπὸ μιὰ πόλη. Στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελαν ν' ἀκούσουν οὔτε γιὰ θέατρο. Οἱ λέξεις «θεατρίνος», «θεατρίνα», «θέατρο» εἶχαν μιὰ παλιὰ ἀσχημὴ ἀπήχησις στ' αὐτὰ τους. Νὰ τοὺς κατηγορήσουμε γι' αὐτὴ τους τὴ στάση, δὲν ταιριάζει. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἔχουν δικηὸ ὅπὸ μιὰ μεριά. Ἀλλοστὲ δὲν ἔλειψαν κι' οἱ προοδευτικοὶ πού ἔβλεπαν μὲ καλὸ μάτι τὴν κίνησις, χωρὶς μολονότι νᾶχουν τὴ δύναμιν νὰ τὴν ὑποστηρίξουν ἐνεργητικὰ. Τὸ καλὸ δὲν μπορεῖ, παρ' ὅτι τελικὰ νὰ ἀναγνωρισθεῖ. Ἐδῶ ἀκριβῶς συντελέστηκε ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τῶν νέων. Μὲ τὶς πρῶτες, τὶς ἀπ' ὅλους ὁμολογημένες κατακτήσεις τους, ἡ καθυστερημένη χωριάτικη νοοτροπία ἄρχισε νὰ ὑποχωρεῖ ἰκανοποιητικὰ. Ἔτσι ἡ ἀντιδραστικὴ περιοριστική, καὶ γρήγορα μεγάλωνε ἢ μερῖδα πού ἔπαινε τὸ μέρος τῶν νέων. Ἡ ἀδιαφορία κι' ἡ κακογλωσσία ὑποχωροῦσαν. Σὲ λίγο θάταν ὁλότελα νικητὲς!

Ὅμως συνέβηκε κι' αὐτὸ πολὺ παρὰ δόξο κι' ἀπίστευτο. Οἱ νέοι κατέβησαν πρῶτοι τὰ ὄπλα!

Ἀπ' τὶς δυτολίτες πού συνῆλθσαν, κούρᾶστησαν κι' ἀποκαρδιώθηκαν. Ἀπ' τὴν ἀντιδραστικὴ καὶ τὴν ἀδιαφορὴ τῶν πολλῶν, ἔχασαν τὸ ζήλο πρὸς κάθε ὠμορφὴ δράσις, πρὸς κάθε ἐπαινετὴ προσπάθεια.

Ἔτσι ὁ ἐρασιτεχνικὸς μας ὄμιλος ἔδωκε στὸ χωριό, παρ' ὅλη τὴν ἐπιτυχία πού εἶχαν τὰ δύο ἔργα πού ἀνέβασε δὲν πήγε μπροστὶ.

Τὸ ἴδιο στὸν Πολυχνίτο. Ὁ ἐκεῖ ὄμιλος δὲν εἶχε οὔτε κείνος περισσότερη δύναμιν. Κατέθετε τὰ ὄπλα ὕστερα ἀπὸ δύο ἔργα κι' αὐτός. Ἡ Καλλονὴ ἐπίσης μὲ τοὺς δύο της ὄμιλους πού ὑποσχόταν πολλά, ἀδρανεῖ ἀρκετὸ καιρὸ τώρα καὶ δεῖχνει σημεῖα διάλυσις. Ἀνάλογα συμβαίνουν καὶ στ' ἄλλα χωριά. Κάτι ὑπολείμματα μονάχα καλῆς κίνησις συναντᾷ κανεῖς κάπου κάπου. Μὰ εἶναι ὁλότελα ἀνάξιμα λόγου καὶ πάνε νὰ σβῶσουν ὁλότελα.

Τώρα τὰ νειάτα βρίσκονται σὲ ἀδράνεια καὶ φταίνε πρῶτοι οἱ μεγάλοι. Ἐκεῖνοι πού δὲν ἔδειξαν τὸ ἀπαιτούμενο ἐνδιαφέρον, δὲν ἔδωσαν τὴν ἀπαιτούμενη συνδρομὴ

ΟΙ "ΠΟΝΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ",

Ἀπὸ τὴν συλλογὴ 30 περίπου ποιημάτων τοῦ Ἀλημνίου ποιητῆ κ. Δ. Βενετόπουλου «Πόνου τοῦ χωρισμοῦ», πού κυκλοφόρησε τελευταία στὴν πόλιν μας ἀναδημοσιεύουμε ἕνα χαρακτηριστικὸ τῶν ἐμπνεύσεών του ποίημα μὲ τὸν τίτλο «ΑΧΑΡΗ ΖΩΗ».

Ἄδεια ἡ ψυχὴ μου κι' ὄρφανή,
μὲς τῆς ζωῆς τίς μπόρες,
δίχως χαρὰ, χωρὶς πνοὴ κι' ἀπὸ
[τοὺς πόθους ἄδεια,
τώρα κυλᾷ μὲς τῆς ζωῆς σὲ μύ-
[ριες ἀνηφόρες,
πάντα βαριά τὰ πρωινὰ κι' ἀί-
[λητη τὰ βράδια,

Γύρω της ὅλα τριγυροῦν, φεύ-
[γουν γιὰ νὰ γυρίσουν
κι' οὔτε μποροῦν τὴν ἔρημιά, π'
[ἀπλώνεται τριγύρω
ὄπως καὶ μὲς, μιὰ στιγμή νὰ
[ιδιώσουν, νὰ σκορπίσουν
κι' ὕστερα μὲς τῆς χαρᾶς νὰ
[στάξουν τὸ μύρο.

Φεύγουν, ἀδιὰφορα πετοῦν τρι-
[γύρω της καὶ πάνε
μέσα στὸ βάθος νὰ χαθοῦν τ' ἀ-
[τέλειωτο τοῦ χρόνου,
ὅλα, πού μὲς ἀπ' τὴ ζωὴ στὸ
[παρελθὸν σκορπᾶνε
καὶ μένει πάντα στὴ ψυχὴ τὸ
[φάρμακο τοῦ Πόνου.

στὴ δύσκολη προσπάθεια τῶν νέων. Αὐτοὶ εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι.

Ἀλλά... φίλοι μου. Τὸ νὰ ρίχνει κανεῖς ὅλες τὶς εὐθύνες τῆς κατάντιας του σὲ ἄλλους, αὐτὸ εἶνε εὐκόλο, ὅχι ὅμως καὶ σωστὸ. Δίπλα στὰ σφάλματα τῶν μεγάλων πρέπει νὰ ἀναμετροῦμε μὲ πῶς μεγάλη ἀυστηρότητα καὶ τὰ δικὰ μας.

Δὲν ἔπρεπε νὰ λυγίσουμε τόσο εὐκόλα. Εἴματε νέοι. Ἐχουμε γιὰ τὴν ὥρα τὸ ἐξαιρετικὸ τοῦτο πλεονέκτημα. Στὶς φλεβές μας τρέχει αἷμα νεανικὸ. Τὰ νειάτα θέλουν δράτη. Στὴ δράτῃ εἶναι ἡ ζωὴ τους, στὴν ἀδράνεια ὁ θάνατός τους. Γιατὶ νὰ κούραστοῦμε τόσο εὐκόλα; Ἡ κούρασις, ἡ λιποψυχία εἶναι χαρακτηριστικὰ τῶν γηρασμένων κι' ἐκφυλισμένων ὀργανισμῶν. Σήμερα πού ἀνίμεσα ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις καὶ τὶς φλόγες τῆς καταστροφῆς βλέπουμε τὴν ἀναδημοσιογία ἄς μὴ ξεχνοῦμε ποτὲ τὰ καθήκοντα πού μᾶς πέφτουν. Παραμερίζοντας μὲ ἀποφασιστικὸ χέρι τὶς ἀδυναμίες μας πρῶτα, κι' ὕστερα ὅλα τὰ μπόδια πού παρουσιάζονται, ἄς τραβήξουμε τὸ δρόμο μας. Τὸν ἠθικὸ δρόμο, μὲ τὴν ὑπέροχη φλόγα τῆς νεότητος σὰ στήθια μας. Ἄς σταματήσουμε τὸν κατήφορο, κι' ἄς ἀναμετροῦσουμε τὸ πόσο ἔχουμε ξεπέσει. Ἄς ἐνοιοθῶμε μὲ τοὺς νέους πού κράτησαν τὴν ἀρετὴ τους καὶ βοήθησαν τὸ δρόμο πού τοὺς ταιριάζει. Μαζὶ τοὺς ἄς τραβήξουμε γιὰ κάθε καλὴ προσπάθεια. Ἄς ξαναζωντανέψουμε τὸ θέατρο, τὴ πνευματικὴ κίνησις, καθετὶ ὥρα, εὐγενικὸ πού ταιριάζει στὰ νειάτα.

Βρυξά ΠΑΝ. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ

PAUL KRETSCHMER

Λαβαίνοντας ύπόψη τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον πού σημειώθηκε κατὰ τὰ τελευταία χρόνια στὸ νησί μας γιὰ τὶς λαογραφικὲς μελέτες ἀποδίνουμε σὲ περίληψη μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα διάλεξη, πού ἔκανε πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ ὁ διάσημος γερμανὸς καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βιέννης Paul Kretschmer καὶ πού τὴν τύπωσε μὲ τὸν παραπάνω τίτλο στὸ περιοδικὸ «Geist der Zeit». Ὁ Kretschmer εἶναι πολὺ γνωστὸς στοὺς ἑλληνες φιλόλογους ἀπὸ τὶς γλωσσολογικὲς του μελέτες γιὰ τὴν ἀρχαία καὶ νέα Ἑλλάδα. Ἔχει γράψει τὴν «Εἰσαγωγὴ στὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας» (1896), τὴ «Γένεση τῆς Κοινῆς» (1900), τὴ «Σημερινὴ Λεσβιακὴ διάλεκτος συγκρινόμενη μὲ τὰ λοιπὰ βορειοελληνικὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα» (1905), τὸ ἄρθρο «Γλώσσα» στὴν Ἐγκυκλοπαίδεια τῆς ἀρχαίας φιλολογίας Gergue-Norden καὶ ἴδρυσσε στὰ 1909 τὸ γλωσσολογικὸ περιοδικὸ «Glotta». Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴ γλωσσολογία καταγίνεται καὶ μὲ τὴ λαογραφία. Ἔχει μᾶλλον καὶ ἔχει ἐκδώσει ἑλληνικὰ παραμύθια.

Ὁ κ. Κρέτσεμερ δείχνει πάντα μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ στοργὴ γιὰ τὸ νησί μας, τὸ ὁποῖο ἐπεσε κέρφηκε πρὶν ἀπὸ 40 περίπου χρόνια ὅταν ἔγραψε τὴν τόσο γνωστὴ μελέτη του γιὰ τὴν διάλεκτό μας.

Ἀπὸ τὰ ἑξ ἀντικείμενα τῆς Λαογραφίας: τὸ ἔθιμο, τὴ λαϊκὴ πίστη, τὸ τραγοῦδι, τὸ θρῦλο, τὴν παροιμία καὶ τὸ παραμῦθι, τὰ δυὸ τελευταία βγαίνουν ἀπὸ τὰ ἔθνηκὰ σύνορα. Τὸ παραμῦθι ἔχει ἔθνηκὴ μορφή καὶ τὴ φόρμα. Εἶνε σὰν «τὸ διεθνηκὸ κρασί σὲ ἔθνηκὸ τουλούμι». Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἔρευνα τῶν παραμυθίων εἶνε ἐπιστήμη διεθνηκὴ.

Τὸ βιβλίον πού ἔδωσε σοβαρὴ ὄψηση στὴν ἔρευνα εἶναι «τὰ παραμύθια τῶν παιδιῶν καὶ τῶν σπιτιῶν» τῶν ἀδελφῶν Grimm (1812—1816). Ἡ συλλογὴ αὐτὴ τῶν γερμανικῶν παραμυθίων ἔγινε αἰτία νὰ μαζευτοῦν καὶ νὰ ἐκδοθοῦν τὰ λαϊκὰ παραμύθια σὲ διάφορες ἄλλες χῶρες τῆς Εὐρώπης. Στὴν Ἀγγλία, Ἱταλία, Ἑλλάδα, Ρωσία, Γαλλία καὶ Βουλγαρία.

Ἡ Ἰνδικὴ συλλογὴ τῶν παραμυθίων πῆρε τὸν τίτλο «θάλασσα τῶν παραμυθίων», γιατί μᾶς δείχνει τὸ ἀνεξάντλητο πλῆθος τῶν θεμάτων, πού μπῆκαν στὰ παραμύθια ὅλου τοῦ

κόσμου, ἕναν ἀληθινὸν ὠκεανὸ, ὅπου καταλήγουν οἱ ποταμοὶ τῶν παραμυθίων ὅλων τῶν λαῶν. Ἀμέσως ἡ λαογραφικὴ ἐπιστήμη ἔθεσε μπροστὰ τῆς τὸ πρόβλημα, νὰ ἐρευνήσει τὴν ἐπιπέδο τῆς ἴδιας διηγήσεως σ' ὅλους τοὺς λαοὺς τῶν τριῶν ἡπείρων. Νὰ βρεῖ δηλαδὴ μιὰ πυξίδα πού θὰ τὴν ὀδηγοῦσε μέσα στὴ θάλασσα τῶν παραμυθίων. Μιὰ προκαταρκτικὴ ἐργασία γι' αὐτὴ τὴν ἔρευνα ἔκανε τὰ τελευταία χρόνια τοῦ περασμένου αἰῶνα ὁ βιβλιοθηκᾶριος στὴ Weimar R. Köhler. Βοήθη συμφωνίες καὶ παραλλαγές τῶν παραμυθίων καὶ ἀπέδειξε πὺς τὰ παραμύθια τῶν νέων χρόνων καὶ τοῦ Μεσαίωνα ἔχουν τὶς ρίζες τους στὴν ἀρχαιότητα. Ὁ θρῦλος τοῦ Βελλερεφόντη (Ἰλιάδας Ζ) εἶνε παραμῦθι πού ἔγινε θρῦλος. (Ἡ διαφορὰ τοῦ θρῦλου ἀπὸ τὸ παραμῦθι εἶνε, πὺς ὁ θρῦλος ἔχει κάποια ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἐνῶ τὸ παραμῦθι εἶναι ὁλοτελὴ φανταστικόν). Τὸ μοτίβο τῆς Ἀνταίας, τῆς γυναίκας τοῦ βασιλιᾶ Προίτου, πού προσπαθεῖ μίταια νὰ παρασύρει τὸ Βελλερεφόντη, εἶνε τὸ ἴδιο μὲ τὸ βιβλικὸ μοτίβο τοῦ Ἰωσήφ καὶ τῆς γυναίκας τοῦ Πετεροῦ. Τὸ ἴδιο βρίσκουμε καὶ στὸ παραμῦθι ἀρχαίου αἰγυπτιακοῦ παπύρου. Τὸν Reinhold Köhler ἀκολούθησε ὁ Johann Bolte πού ἔβγαλε σὲ 4 χοντροὺς τόμους τὶς «παρατηρήσεις στὰ παραμύθια τῶν Grimm» καὶ ἔκανε ἔτσι τὸ Corpus τῶν παραλλήλων τῶν παραμυθίων. Στὴ δουλειὰ αὐτὴ πρόσφεραν μεγάλες ὑπηρεσίες καὶ οἱ Φιλανδοὶ ἐρευνητές, ὅπως θὰ δοῦμε παρακάτω.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὲς τὶς ἔρευνες γεννήθηκε τὸ ζήτημα, νὰ βρεθῆ ἡ ἀρχὴ ἀπ' ὅπου ξεκινᾶνε οἱ διάφορες παραλλαγές τῶν παραμυθίων, ἀφοῦ πάρα πολλὰ παραμύθια τῶν διαφόρων λαῶν ἔχουν κοινὸ περιεχόμενο. Διατυπώθηκαν λοιπὸν τρεῖς θεωρίες:

1) Οἱ ἀδελφοὶ Grimm δημιούργησαν τὴ μυθολογία

καὶ ἡ θεωρία. Σύμφωνα μ' αὐτὴν ὑπάρχει κοινὴ πηγὴ, ἀπὸ ὅπου ἀντλεῖ τὰ παραμύθια τοῦ κάθε λαός. Ἔτσι τὰ παραμύθια εἶνε ὑπολείματα παλιῶν μύθων, πού σκοπὸ εἶχαν νὰ παριστάνουν μὲ εἰκόνες ὑπεραισθητὰ πράγματα. Παράλληλα μὲ τὴ συγκριτικὴ γλωσσολογία ἀναπτύχθηκε ἡ συγκριτικὴ μυθολογία, πού προσπάθησε νὰ βρεῖ τὴν κοινὴ Ἰνδοευρωπαϊκὴ πηγὴ, ἀπὸ ὅπου πηγάζουν τὰ παραμύθια τῶν Ἑλλήνων, Γερμανῶν καὶ Ἰνδῶν. Ἡ θεωρία αὐτὴ θεώρησε τὰ παραμύθια ἄλληγορικὰ φυσικῶν φαινομένων. Ἀνακάλυψε σ' ὅλες τὶς εἰκόνες τῶν παραμυθίων τὴν αὐγὴ, τὸν ἥλιο καὶ τὸ φεγγάρι μὲ τὶς διάφορες φάσεις των. Στὸ παραμῦθι τῆς Πεντάμορφης πού τὴν ἀλλάζει μὲ τὴν ἀσχημηκὴ ἢ κακιὰ μητροιὰ νόμισσε πὺς ἀνακάλυψε τὴν πανσέληνο καὶ τὸ καινούριο φεγγάρι. Ἡ θεωρία αὐτὴ ἔπρεσε ὀλοτελὴ. Τὰ παραμύθια δὲν στηρίζονται σὲ μύθους, παρὸ ἀντίθετα ὁρισμένοι θρῦλοι ἔχουν πάρει μοτίβα παραμυθίων, ὅπως ἀπόδειξε ὁ Reinhold Köhler. Ὁ θρῦλος τοῦ Περσέα πού σκοτώνει τὴ Γοργὸν στηρίζεται σὲ παραμῦθι. Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς Ἀνδρομέδας ἀπὸ τὸν Περσέα ἀποτελεῖ δεῦτερο τύπο παραμυθίου, πού πέρασε στὸν Ἀη Γιώργη καὶ ὕστερα στὸ βουλγαρικὸ παραμῦθι γιὰ τὸν Ἀη Γιώργη, τὴ Λάμια καὶ τὸ φίδι. Τὰ κατορθώματα τοῦ Ἡρακλῆ πέρασαν στὸ γερμανικὸ παραμῦθι γιὰ τὸ δυαντὸ Hans.

2) Σὲ πολὺ ἀνώτερο σκαλοπατί στέκεται ἡ ἀνατολικὴ θεωρία, πού βγήκε ἀπὸ τὴ σπουδὴ τῆς παλαιᾶς Ἰνδικῆς λογοτεχνίας κατὰ τὸ 19 αἰῶνα. Τὰ παραμύθια παρουσιάστηκαν στὶς Ἰνδίες πολὺ πρωτίτερα ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ἀλλὰ σὲ λογοτεχνικὴ μορφή. Τὰ Ἰνδικὰ αὐτὰ παραμύθια μπῆκαν στὴν Εὐρώπη τὸ Μεσαίωνα, μεταφράσθηκαν καὶ ἀπάνω τους στηρίχτηκαν ἄλλες διηγήσεις. Αὐτὸ τὸ γεγονὸς ἔπεισε

τοὺς ἐρευνητές, πὼς ὅλα τὰ εὐρωπαϊκὰ παραμύθια προέρχονται ἀπὸ τὴν Ἰνδία καὶ μῆχαν στὴν Εὐρώπη σὲ λογοτεχνικὴ μορφή ἢ προφορικὰ. Ὁ δρόμος ποὺ πῆραν τὰ παραμύθια σὲ λογοτεχνικὴ μορφή ἦταν ἡ Περσία, Συρία, Ἀραβία. Οἱ δρόμοι ποὺ πῆρε ἡ προφορικὴ διάδοση ἦταν δύο. Ἀπὸ τὴ Συρία, Μικρασία, Βαλκάνια. Καὶ ἀπὸ τὸ Τουρκεστάν, Σιβηρία, Ρωσία, Πολωνία.

Ἡ θεωρία αὐτὴ κράτησε πολὺν καιρὸ. Ὑστερα ὅμως ἀρχισαν νὰ γεννιοῦνται ἀντιρρήσεις ἐναντίον στὸ μονοπώλιο αὐτὸ τῶν Ἰνδιῶν. Κι' ἄλλες χώρες παρουσίαζαν ἀξιώσεις γιὰ τὴ συμμετοχὴ τους στὴ δημιουργία τῶν παραμυθίων. Σ' ἓνα παραμῦθι χωριοῦ κοντὰ στὴ Σπάρτη ὑπάρχει σὰν βίαση ἰνδικὸ παραμῦθι, ποὺ ὑπάρχει τὸ ἴδιο καὶ στὴν περσικὴ καὶ μογγολικὴ μετάφραση. Μιὰ παραλλαγή τῆς Ἀστυπάλαιας δείχνει ἐπίσης ἰνδικὸ παραμῦθι, ποὺ τὸ ἀπαντοῦμε στοὺς Γεωργιανούς καὶ Τατάρους τοῦ Κανκάσου, στοὺς Τούρκους καὶ στοὺς Βουλγάρους. Ἀπ' αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ ὁ δρόμος ποὺ πῆραν τὰ ἰνδικὰ παραμύθια: Περσία, Κανκάσο, Τουρκία, Βαλκανικὴ (Ἑλλάδα—Βουλγαρία).

3 Ἡ γεωγραφικὸ ἱστορικὴ, ποὺ τὴν δημιουργοῦσαν οἱ Φιλλανδοὶ ἐρευνητές Kaarle Krohn καὶ Antti Aarne. Ἰδουσα, μιὰ ἐταιρεία λαογραφικῶν ἐρευνῶν, ποὺ ἀρχισε τὴ δημοσιεύσεις τῆς ἀπὸ τὰ 1907. Στὰ 1942 βγήκε ὁ ἀριθμὸς 128. Ἡ θεωρία αὐτὴ λέει, πὼς πρέπει νὰ γίνει μιὰ τέλεια συλλογὴ τῶν παραλλαγῶν ἐνὸς παραμυθιοῦ καὶ ὕστερα πρέπει νὰ ἀναλύσουμε τὴς μερικὲς περιπέτειες. Ἀπ' αὐτὴ πρέπει νὰ βροῦμε τὴν ἀρχικὴ σύλληψη τοῦ παραμυθιοῦ, ποὺ εἶναι πάντα ἡ συχνότερη καὶ ἡ περισσότερη διαδεδομένη μορφή. Πρέπει πάντα νὰ προτιμοῦμε τὴ φυσικὴ διήγηση ἀπὸ τὴν ἐξεζητημένη. Ἐχοντας ὑπόψη μας τὸν κύκλω διάδοσης τῆς ἀρχικῆς αὐτῆς σύλληψης μποροῦμε νὰ βροῦμε, ποῖα εἶναι ἡ πατρίδα τοῦ παραμυθιοῦ. Τὸ χροῖνον τῆς γένεσης τοῦ παραμυθιοῦ εἶναι δυσκολώτερο νὰ τὸν ὀρίσουμε. Σὲ μερικὲς περιπτώσεις μάλιστα ἀδύνατο.

Ἡ μέθοδος αὐτὴ ἐφαρμόζε-

ΟΙ ΓΛΑΡΟΙ

Λευκὰ πετάγματα, μηνύματα λυ-
[γράφ,
βαθειοὺς σκοποὺς ἔχουνε φέρει κι'
[ἔχουν πάρει
μέσ' ἀπ' τ' ἀσάλευτά μου μάτια
[τὰ ὑγρά
οἱ γλάροι...

Γαλάζιες ὄρες δειλινές, στιγμές
[γλυκειές
κι' ἀκόμα νύχτες κάτ' ἀπὸ χρυσὸ
[φεγγάρι
κι' εἶν' ὄρες πῶξησαν δικές μου,
[μυστικές,
οἱ γλάροι...

Κι' εἶναι κι' ἀκόμα ἱστορίες μα-
[κρινές
ντυμένες τὴν ἀχνόθαμη τοῦ ὄνει-
[ρου χάρι
καὶ τὴς στοχάζονται ὄκνὰ μ' ἀργές
[φωνές
οἱ γλάροι...

Κι' ἀπόψε ὡς κομποδέεται θολὴ
[ἡ βραδιά
κάτι βαθὺ ἔχουνε φέρει κι' ἔχουν
[πάρει
θλιβοί, μέσ' ἀπ' τὴ νυχτωμένη μου
[καρδιά
οἱ γλάροι...

ΠΑΝΑΓΗΣ ΛΕΣΒΙΩΤΗΣ

ταὶ σὲ πάρα πολλὰς περιπτώσεις, ἀλλὰ δὲν δίνει τὸ κοινὸ κλειδί, νὰ βροῦμε τὴν καταγωγὴ καὶ τὴν πατρίδα τῶν παραμυθίων. Γιὰ κάθε παραμῦθι χρειαζόμαστε ἰδιαιτέρω κλειδί. Στὴν περίπτωση τοῦ παραμυθιοῦ Σπάρτης-Ἀστυπάλαιας βρήκαμε πατρίδα τοῦ παραμυθιοῦ τὴν Ἰνδία. Σὲ ἄλλες περιπτώσεις ἡ καταγωγὴ τῶν παραμυθίων εἶνε ἐλληνικὴ. Παράδειγμα ἡ περιπλάνηση τοῦ Ὀδυσσεῆ καὶ τῶν συντρόφων του στὴ σπηλιὰ τοῦ Πολύφημου. Στὰ 1815 ὁ γερμανὸς Niez βρήκε μιὰ διήγηση γραμμένη στὴν τατάρικη γλῶσσα, ποὺ στὰ κυριώτερα σημεῖα θύμιζε τὴν ὀμηρικὴ. Στὴ θέση τοῦ Πολύφημου εἶναι κάποιος γίγαντας, ποὺ τρώει κάθε μέρα δυὸ ἀνθρώπους καὶ πεντακόσα πρόβατα. Ἐνα παλληκάρι στραβώνει αὐτὸ τὸ μονόφθα-

λο τέρας καὶ ἀπελευθερώνει τὸ λαό.

Ὁ γερμανὸς ἐκδότης τῆς τατάρικης διήγησης πιστεύει, πὼς ὁ Ὀμηρὸς πῆρε τὸ μῦθος ἀπὸ τὴν Ἀσία, ἀπ' ὅπου τὸν πῆραν καὶ οἱ Τάταροι, γιατί βέβαια αὐτοὶ δὲν διάβασαν Ὀμηρο. Εἶναι ὅμως πιθανώτερο νὰ ἔμαθαν τὸ παραμῦθι ἀπὸ τὴ ρουσικὴ καὶ βουλγάρικη παραλλαγή. Γιὰ τὸ παραμῦθι τοῦ Κύκλωπα εἶναι πολὺ διαδεδομένο στὴν Εὐρώπη, ἀφοῦ φθάνει ὡς τοὺς Λάππωνες καὶ τοὺς Φιλλανδοὺς. Στὰ νεοελληνικὰ παραμύθια ὑπάρχει μὲ τὸ ὄνομα «ὁ πολυφημισμένος δράκος». Ἡ λέξη πολυφημισμένος εἶναι μετασχηματισμὸς τοῦ «Πολύφημου». Μὲ τὴν παραπάνω ἐρευνα φθάνουμε στὸ συμπέρασμα, πὼς τὸ παραμῦθι αὐτὸ ἦταν παλιὰ προφορικὴ λαϊκὴ παράδοση, ποὺ τὴν πῆρε καὶ ὁ Ὀμηρὸς. Ὑπάρχει ἡ πιθανότητα, τὰ περισσότερα σημερινὰ εὐρωπαϊκὰ παραμύθια μ' αὐτὸ τὸ θέμα νὰ προέρχονται ἀπὸ τὸ ὀμηρικόν.

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέραμε παραπάνω φαίνεται ἡ δυσκολία τῆς δουλειᾶς τοῦ ἐρευνητῆ. Πρέπει νὰ συλλέξει ὅλες τὴς μορφὰς καὶ ὅλες τὴς παραλλαγὰς τῶν παραμυθίων. Πρέπει νὰ παρακολουθεῖ τὴ λαογραφικὴ κίνηση, νὰ εἶναι ὑπόψη του ὅλες τὴς συλλογὰς ποὺ ὑπάρχουν στὰ διάφορα ἀρχεῖα καὶ τὴς ἐκδόσεις ποὺ γίνονται. Καὶ νὰ τὰ διαβάσει ὅλα αὐτὰ στὴ γλῶσσα κάθε χώρας, γιατί δὲν μεταφράζονται.

Ἡ ἐρευνα τῶν παραμυθίων ἔχει πολὺ μέλλον. Ὡς τὰ σήμερα ἔκανε μιὰ τεράστια δουλειά, νὰ ἐξετάσει τὸ περιεχόμενον τῶν παραμυθίων καὶ νὰ τὰ συγκρίνει. Ἡ δουλειὰ τοῦ μέλλοντος θάναί ἡ ἐξετάση τῆς ἐξωτερικῆς φόρμας τῶν παραμυθίων, τῆς μορφῆς ποὺ πῆραν ταξιδεύοντας στὴς διάφορες χώρες. Αὐτὸ εἶναι πάρα πολὺ δύσκολο. Καὶ οἱ καρποὶ ὅμως θάναί πολὺ σπουδαῖοι.

Τῆς ΑΣΠ. ΟΡΦΑΝΟΥ (6ης ν.τ.)

ΑΝΤΩΝΗ ΤΖΑΝΝΟΥ (6ης ν.τ.)

Ἀπ' τὸ πρῶτ' ἄκουω τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ μονότονο καὶ ρυθμικὸ κτύπο ποὺ κάνουν οἱ στάλες τῆς βροχῆς πάνω στὸ τσίγκο τῆς αὐλῆς.

Τὴ παράξενη ἀλήθεια μουσική! Ποῦ κρύβονται τόσες στάλες, τόσα δάκρυα, ποῦ χύνει ἀδιάκοπα ὁ οὐρανὸς τὶς μουντὲς αὐτὲς μέρες;

Τὸ κάθε του δάκρυ μπαίνει βαθιὰ στὴ καρδιά μας κι' ἀκουμπᾶ στὶς πιὸ μικρὲς βαθιὲς χορδὲς τῆς καὶ τῆς ψιθυρίζει: «Θυμᾶσαι»;

Οἱ ἤχοι αὐτοὶ ἀπὸ τὸ πρῶτ' μοῦ μιλοῦν. Κάθουμαι σὲ μιὰ γωνιά καὶ τοὺς ἀκούω. Τοὺς ἀφίνω νὰ ξεθάβουν ἤσυχα ἤσυχα καὶ νὰ ξεδιπλώνουν τὶς ἀναμνήσεις. Τοὺς ἀφίνω νὰ παίρνουν τὰ μάτια μου καὶ νὰ τὰ κολλοῦν στὸ γιᾶλινο διάφραγμα ποῦ με χωρίζει ἀπ' τὴ περασμένη μου ζωή....

Αἰσθάνομαι μιὰ παράξενη θαλπωρὴ ἔτσι ποῦ εἶμαι χωρμένη στὴ γωνιά τοῦ καναπέ. Δὲν εἶναι ἀπ' τὸ μαγκάλι ποῦ εἶναι σήμερα στὶς δόξες του. Ὅχι μιὰ ἄλλη θαλπωρὴ. Μιὰ ἄλλη εἶναι κοντά μας, ἡ μητέρα-αἴ; μιὰ ζέστη ποῦ πάει ὡς τὴ καρδιά. Ζέστη μουσική σὰν αὐτὴ ποῦ αἰσθάνομαι ὅταν ἀκούσεις μιὰ φωνὴ γνωστὴ κι' ἀγαπημένη ἐκεῖ ποῦ δὲν τὴν περιμένεις.

Ἡ μητέρα εἶναι σφνήθως σοβαρὴ. Ἐτσι βλέπουμε οἱ πιὸ πολλοὶ τὶς μητέρες μας Δὲν ξέρει πολλὰ χάδια. Μὰ ἴσα-ἴσα αὐτὴ τὴ σοβαρότητα ἀγαπᾶμε. Κι' αὐτὸ τὸ μάτι τῆς ποῦ κάνει πῶς δὲν σὲ προσέχει, ἀλλὰ κυττάζει σι' ἄπειρο καὶ στοχάζεται—κι' ὅμως ὅταν γυρίσεις ἀπ' τὴν ἄλλη σὲ χαϊδεύει—αὐτὸ εἶναι ποῦ μᾶς θερμαίνει.

Τὸ θυμᾶμαι αὐτὸ τὸ βλέμμα—καὶ τώρα ποῦ κουρασμένη ἀπ' τὸ μονότονο ἤχο ἔγεια στὰ γόνατα τῆς ἀνάμνησης—τὸ θυμᾶμαι ἀπὸ μικρὴ, ὅταν τρώγαμε. Μοῦ ἔδενε κόμπο τὴν περσέτα στὸ λαιμὸ γιὰ νὰ μὴ πέσει καὶ λερωθῶ, μοῦ ἔδειχνε ἐκείνη

Ἦταν Παρασκευὴ ἀπόγευμα. Ὁ νιελάλης τοῦ χωριοῦ διαλαλοῦσε: «Γαλιὰ θὰ ν' ἀνάψ' ἢ λουτρό;». Τοῦ πουρνὸ γιὰ τὶς γυναῖτες, τὸ ὕστρο ἀπ' τοῦ μῆσιμὸ γιὰ τὶς ἀντρῶς.

Αὐτὸ τ' ἄκουσε καὶ ἡ θειά Λένκου ποῦ πονοῦσαν τὰ πόδια τῆς καὶ ἤθελε νὰ πάει στὸ λουτρό, «πά τσι δεῖ ὄφιλους» καὶ τὸς ἔλεγε. Πῆγε λοιπὸν στὴν γειτόνισσά τῆς, τὴν γραμματέα τοῦ συλλόγου Κῶν καὶ Δ)δων.

«Βοῆ Κατιοῦν, νὰ κάτεις ταχιά νὰ πάμι μαζί ζν τοῦ λουτροῦ νὰ κάνου τσι γὼ μπάνιου, πά τσι δῶ ὄφιλους στὰ ἀραχιασμένα τὰ πουδιάρια μ', νὰ νιφτῶ τσι κουμιάτ τσι ντρέπομι νὰ πάγου μουναχίμ;»

«Μπᾶ θειά Λένκου, ἔλα τοῦ προῦ νὰ πάμι.»

Μὲ τὴν αὐριὴ ἡ θειά Λένκου πουρνὸ πουρνὸ πῆγε σ' Κατιοῦν, ἡ ὅπλα τὴ περιμένε καὶ πῆγαν στὸ λουτρό. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ θειά Λένκου πῆγαινε πρῶτῃ φορὰ στὸ λουτρό καὶ ζήτησε διάφορες πληροφορίες ἀπ' τὴ γραμματέα. «Ἐλα δὰ Κατιοῦν νὰ μ' δεῖς τίλιγια θὰ τὰ κάνου» εἶπε, καὶ ἡ γραμματέα ἡ ὁποία τὴν πῆγε σ' ἕνα καμιονί μανιέρας, τῆς ἔ-

πῶς νὰ κρατῶ τὸ πηρουνάκι γιὰ νὰ μὴ τρυπηθῶ, πάντα μὲ τὸ ἴδιο στοχαστικὸ βλέμμα. Ἀκόμα κι' ὕστερα ὅταν μοῦ ἔβαζε τὴν ἄσπρη νυχτικὰ μὲ γονάκιζε στὸ μικρὸ κρεβατάκι, μοῦ σταύρωνε τὰ χεράκια στὸ στήθος κι' ἄκουγε προσεχτικὰ τὰ λογάκια: «Πάτερ ἡμῶν...»

Λὲς τότε τὸ βλέμμα τῆς γινόταν ἀκόμα πιὸ βαθύ σὰν νὰ ἔρλεπε τὸν ἄγγελο «ποῦ ἐρχόταν νὰ πάρει τὰ λογάκια στὸ χρυσὸ του πανεράκι» ὅπως μοῦ ἔλεγε πάντα, καὶ νὰ τὰ πάει στὸ Θεοῦλη.

«ὦ! Πόσο θὰ ἤθελα νὰ γίνω ἀκόμα μιὰ φορὰ παιδί, νὰ μὲ γονατίσουν, νὰ μὲ βάλουν νὰ πῶ τὴν προσευχὴ κι' ἴσως—ποιὸς ξέρει—νὰ κατόρθωνα νὰ δῶ μὲ τὰ ἀπονήρευτα μάτια τοῦ παιδιοῦ, τὸν ἄγγελο μὲ τὸ χρυσὸ πανεράκι, τὸ γεμάτο λογάκια ἀγνῶν παιδικῶν χειλιῶν...

δειξε τὰ νερά, πῶς νὰ κάθεται, ἀνοίξε τὶς βρύσες γιὰ νὰ μὴ κάνει τὸν κόπο ἡ θειά Λένκου καὶ ἔφυγε κλείνοντας τὴ πόρτα. Ἡ θειά Λένκου ξεντύθηκε καὶ μπῆκε στὴ μανιέρα, ὅπου ἄρχισε νὰ πλύνεται. Ἡ μανιέρα ὅμως ὀλοένα γέμιζε καὶ ἡ θειά Λένκου ἄρχισε νὰ πλέει κάνοντας καὶ καμιά φούρα καὶ πίνοντας καὶ νερό. Τότε σηκώθηκε καὶ προσπαθοῦσε νὰ κλείσει τὶς βρύσες. Ἀλλὰ μαθημένη ἀπ' τὸν τρεσιμὸ τοῦ μηχανοῦ, μὲ μιὰ στροφὴ νὰ κλείνει καὶ μὲ μιὰ νὰ ἀνοίγει, ἔκανε τὰ ἴδια καὶ ἐδῶ. Ἀλλὰ τίποτα. Γύριζε τὴ βρύση ἀπ' τὴ μιὰ τίποτα. Τὴ γύριζε ἀπ' τὴν ἄλλη πλήθαινε. Ἡ μανιέρα ὅμως ἄρχισε νὰ ξεχειλίζει καὶ ἀναγκάστηκε νὰ βγεῖ. Βλέποντας ὅμως τὰ νερά νὰ τρέχουν στὸ πάτωμα, ἔκανε ἀκόμα μιὰ ἀπόπειρα στὶς βρύσες. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατόρθωνε τίποτα καὶ καιόταν πολλὲς φορὲς ἀπ' τὸ ζεστὸ νερό, ἀποσύρθηκε νὰ δεῖ τί θὰ γίνε. Μὴ στοχαζομένη ὅμως ὅτι θὰ ὑπῆρχε τρῖπα νὰ τρέξουν ἔξω τὰ νερά ποῦ ἔτρεχαν ἀπ' τὴ μανιέρα καὶ πανικοβληθεῖσα μὴ γεμώσει ἡ κάμαρα νερά καὶ πνιγεῖ στὰ καλά καθούμενα, ἔβαλε τὶς φωνές, νομίζοντας ὅτι τὴ πόρτα τὴν εἶχε κλείσει ἡ Κατιοῦν ἀπ' ἔξω.

«Βοῆ σεῖς! Θὰ πνιγῶ! Θὰ πνιγῶ! Ἐ χαματζή! Ἐ Νκόλα! Λάτι βρε, θὰ πνιγῶ!» Ὁ Νικόλας πῶ ἦταν στὸ καζάνι, μακριὰ ἀπ' τὸ καμαρίνι τῆς θειά Λένκου; δὲν ἄκουσε τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτά. Τὰ ἄκουσαν ὅμως ἡ γραμματέα καὶ ἡ πρόεδρος ποῦ ἦταν μέσα στὸ γραφεῖο καὶ ἔτρεξαν πρὸς τὶς φωνές, στὸ καμαρίνι τῆς θειά Λένκου, ὅπου ἀνοίγοντας τὴν πόρτα βοήθην τὴ θειά Λένκου σὲ κακὰ χάλια ἀνεβασμένη πάνω στὸ καναπέδάκι τοῦ καμιονιοῦ, μὴν τύχει καὶ ἀνεβεῖ τὸ νερό.

«Τι ἔπαθες θειά Λένκου;» Τὴ ρώτησαν.

«Βοῆ γυναῖτες δὲ κλοῦν οἱ τισομέδεις, τὶ διαβόλ' εἶν' εὔτιν. Τὶς γύριζε ἀπ' ντὴ μιὰ ἔσταματοῦσαν. Τὶς γύριζε ἀπ' ν' ἄλλ' τὰ ἴδια. Κατακάγκα ἀπ' ντοῦ

ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΤΗΣ ΚΑΡΑΜΠΛΑΚΑΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΓΚΟΡΤΖΙΩΤΗ (6ης ν. τ.)

Ήταν οι τελευταίες μέρες του Σεπτεμβρίου και οι άνθρωποι σιγά σιγά, ο ένας μετά τον άλλον, είχαν αρχίσει να εγκαταλείπουν τον πιστό τους σύντροφο του καλοκαιριού, την πολυαγαπημένη τους θάλασσα. Λίγοι ήταν εκείνοι που έμεναν ακόμα πιστοί στην φιλία τους και ερχόταν να δροσιστούν στα γαλάζια νερά της. Μεταξύ αυτών των λίγων ήμουνα και εγώ, που μόλις άρχισε να κλονίζεται η πίστη μου γι' αυτήν.

Μιά μέρα λοιπόν, παρά την θέλησή της μητέρας μου, κατέβηκα να κάνω το μπάνιο μου όπως συνήθως κατά το μεσημέρι. Ήταν ένα από τα τελευταία μπάνια που έκανα. Κατεβαίνοντας για να πάω στην θάλασσα πέρασα και πήρα ένα φίλο μου, που το σπίτι του ήταν κοντά στη θάλασσα, για να κολυμπήσουμε μαζί. Όταν όμως κατεβήκαμε στο μέρος που κολυμπούσαμε, δεν είδαμε κανένα από την παρέα μας, και νομίζοντας ότι μπορεί να ήταν από την άλλη μεριά, όπου η θάλασσα γυρίζει προς τα μέσα σχηματίζοντας ένα μικρό κολπίσκο, αρχίσαμε να πηγαινόμαστε προς τα εκεί για να τους συναντήσουμε και να κολυμπήσουμε μαζί. Όταν όμως φτάσαμε απάνω στη στεροφή, απ' την οποία μπορούσαμε να κοιτάξουμε προς τα μέσα, δεν είδαμε κανένα, και ετοιμαζόμασταν να γυρίσουμε πίσω όταν ξαφνικά είδαμε πάνω σ' ένα βραχάκι πίσω απ' το μεγάλο βράχο (Μονόπετρο) να κείτεται μία καραμπλάκα. (*) Τότε ο φίλος μου γυρίζει και μου λέγει: «Αντε να πάρουμε από μία πέτρα και να πάμε σιγά-σιγά πίσω από το βράχο να τις ρίξουμε στην καραμπλάκα. Πιός ξερεί, μπορεί να την κτυπήσουμε». Εγώ τότε άρχισα να τον κοροϊδεύω και να τον ειρωνεύομαι, πως με μία πέτρα ήθελε να σκοτώσει ολοκληρωτή καραμπλάκα. Εκείνος όμως χωρίς να δώσει καμιά σημασία στα λόγια μου επέμενε και στο τέλος κατόρθωσε να με πείσει να τον ακολουθήσω.

Πήραμε λοιπόν από δυο πέτρες και αρχίσαμε να πλησιάζουμε προς τον μεγάλο βράχο σκυρτοί για να μη μάζ πάρε είδηση το πουλί και φύγει. Μόλις όμως πλησιάσαμε περτατώντας απάνω στα βραχάκια, αυτή μάζ είδε και τρόμαξε. 'Αντί όμως να αρχίσει να πετά, έκανε μία βοδιά μέσα στη θά-

ληρο, το' ήβγα όξου. 'Αλλα τον νιοδ νομίζεις μη τονήγα. Πλάλι τοι τσείνου όπ' πάγηνα, τοι φουβήθηκα μη ντύχ τοι γίν' κανένα κακό». Η γραμματέας κι' ή πρόεδρος την καθησύχαζαν, αλλά εκείνη άφοϋ έβαλε τὰ ρούχα της, έφρευγε μουρμουρίζοντας: «'Εμ σεις μουράμ (δ)ε κἀνατι λυυτρό, κἀνατι βάσανου»...

λασσα προς την αντίθετη μεριά απ' αυτή που είμασταν εμείς και εξαφανίστηκε. Σ' αυτό όμως το άναμετάξύ, εμείς είχαμε φθάσει στο τέλος του βράχου και μόλις είδαμε την καραμπλάκα να βουτάει μέσα στο νερό, χωρίς νι το καταλάβουμε βουτήξαμε και εμείς. Μπρός πήγαινε ο φίλος μου και πίσω εγώ, με απόσταση ο ένας τόν άλλον περίπου τρία τέσσαρα μέτρα. Ξαφνικά ή καραμπλάκα ξαναβγήκε στην επιφάνεια περίπου είκοσι μέτρα μπρός από μάζ με την ίδια κατεύθυνση.

Εγώ τότε άρχισα νι απελίζομαι πως δεν θά κατορθώναμε να την πάσουμε ποτέ και ότι όλοι οι κόποι μας και ή άγωνία μας θι πήγαιναν άδικα. 'Αλλά όμως απ' τον έγωϊσμό μου δεν έγκατέλειπα τον άγώνα. Τώρα πιά είχαμε περάσει το κέντρον του κολπίσκου και πλησίαζε προς την αντίθετη μεριά. 'Εάν κατορθώναμε να πλησιάσουμε ακόμα λίγο προς τα εκεί πριν το πουλί χαθεί, είχα περισσότερες έλλειδες ότι θά το πάσουμε, γιατί ήξερα πως στην μεριά αυτή είναι ένας μικρός «λιμενοβραχίονας» όπως τον ονομάζουμε, δηλαδή μία σειρά από βραχάκια που έχουν όλα το ίδιο ύψος και το ίδιο πλάτος, και ήταν ως μία πιθαμή κάτω από το νερό. Αυτά τὰ βραχάκια είναι το ένα πολύ κοντι στο άλλο και θαρρείς πως είναι ένωμένα. 'Αν λοιπόν κατορθώναμε να πληάσουμε εκεί, και να άνεβούμε άπάνω, θά τρέχαμε, και θά κερδίζαμε πολύ δρόμο. 'Ενώ λοιπόν κοιτούσαμε προς τα εκεί, ή καραμπλάκα έκανε άλλη μία βουτιά και εξαφανίστηκε ξανά. Στο μεταξύ όμως ο φίλος μου που πήγαινε μπροστά, πλησίασε στα βραχάκια και ενώ άνέβαινε, ή καραμπλάκα ξαναβγήκε και άρχισε να τρέχει πάνω στα βραχάκια ακολουθούμενος πάντα από μένα που είχα άνεξει, αλλά καθυστερούσα έπειδή δεν μπορούσα να τρέξω με ευκολία πάνω στο φυσικό λιμενοβραχίονα. Ο φίλος μου λοιπόν έπειδή έτρεχε γρήγορα άπάνω στο βράχο, έφτασε άμέσως στο τέλος και έπεσε μέσα στη θάλασσα. Τώρα πιά ότο πήγαινε πλησίαζε την καραμπλάκα περισσότερο και δεν άπειξε απ' αυτήν πάνω από τρία μέτρα. 'Υστερα από λίγο έπεσα και γώ στη θάλασσα ακολουθώντας την ίδια διεύθυνση. Η καραμπλάκα φαινόταν πιά έξαντλημένη από τον κουραστικό άγώνα και ο φίλος μου όσο πήγαινε την πλησίαζε. 'Αλλά υπήρχε ακόμα τρόπος να σωθεί. Νά γυρίσει προς το πέλαγος, όποτε εμείς έξαντλημένοι καθώς είμασταν, θά καταθέταμε τὰ όπλα. Για καλή μας όμως τύχη, το πουλί έστρεψε προς τα μέσα, έλει-

δη καθώς νομίζω, θά φοβήθηκε να άνοιχτεί στο πέλαγος μήπως το κυνηγήσουμε και έμει, όποτε μη έχοντας πιά που να κρουφτεί θά το πιάναμε. 'Αλλά γιατί όμως δεν πετούσε; Αυτή ή άπορία με βασάνιζε απ' τη στιγμή που το είδα να κάνει την πρώτη βουτιά απ' το βραχάκι. Τώρα πιά καθώς έστρεψε προς τα μέσα, το είχαμε στη μέση και ότο πήγαινε εγώ την κίντευα. 'Επαφα δε πιά να νοιώθω την κούρασή μου απ' τη χαρά, γιατί καταλάβαινα ότι δεν θά κаторθωνε πιά να μάζ ξεφύγει. 'Αλλά ξαφνικά ή καραμπλάκα έκανε μία καινούρια βουτιά και εξαφανίστηκε από τὰ μάτια μας. 'Αμέσως κατέρρευαν οι χάρτινοι πύργοι της χαράς μου και τους άντικατέστησε ο πύργος της άπογοήτευσης.

Εγώ και ο φίλος μου σταματήσαμε και οι δυο σαστισμένοι μη ξεροντας τι νι κάνουμε. 'Αλλά ξαφνικά άκουσα το φίλο μου να φωνάζει: Νάτην μπροστά σου είναι. 'Εγύρισα και την είδα πραγματικά στο μέσον περίπου της απόστασης που με χώριζε απ' την άκμή, να κλυμπά προς τα έξω. 'Αμέσως εγώ άρχισα νι κολυμπώσά λυσσασμένος, φοβούμενος μήπως μου ξεφύγει. 'Αλλά δεν ύπήρχε πιά έλλειδα γι' αυτήν γιατί έτρεξε στην άκμή που σε κείνο το μέρος ήταν όλο βράχια και πέτρες και προσπαθούσε να κρουφτεί. 'Αλλά ήταν πιά άσγί, γιατί εγώ είχα πλησίασει και ήμουνα πολύ κοντά της. Με πολύ προφύλαξη την έπιασα από το λαιμό γά να μη με τσιμπήσει και την σήκωσα ψηλά. Και τότε κατάλαβα γιατί δεν μπορούσε να πετάξει. Το ένα της φτερό ήταν σπασμένο. 'Εν τώ μεταξύ μερικοί άνθρωποι που μάζ είχαν δει, έτρεξαν κοντά μας και άρχισαν να την περιεργάζονται. Τὰ πόδια της ήταν σαν της πάπιας αλλά μύρα, τὰ φτερά της ήταν μεγάλη και μαύρα, είχε δε και ένα μακρόν λαιμό. Το κεφάλι της ήταν μικρό και κατέληγε σε ένα μεγάλο ράμφος λίγο γατζωτό κάτω κάτω. 'Εμοιάζε δηλαδή με άγριοπτιμα. 'Όταν σε τσιμπούσε στο δάκτυλο μπορούσε να ττό κόψει.

Αφοϋ λοιπόν την είδε ο καθένας με την σειρά του την πήραμε και ξεκινήσαμε για τὰ σπίτια μας. Συμφωνήσαμε δε έπειδή θά έφρευγε κείνος για την Μυτιλήνη να την κρατήσει εγώ, και την άλλη μέρα θά βλέπαμε τ' θά την κίναμε. Πραγματικά δε την άλλη μέρα άπορα πιάμε να την κρατήσει κείνος και να μου δώσει έμένα ένα άλλο πράμα.

Όταν ύστερα από δυο μέρες τον ρώτησα τι την έκανε, μου άπήντησε: Θέλει και ρότμα; 'Απλοστάτα την μεγαίρεψαμε και την φάγαμε. Ήταν σπουδαία, και ως λένε άλλοι πως δεν τρώγεται το κρέας της.

* Καραμπλάκα: έλόγρις.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΑΣΤΡΑΠΟΒΡΟΝΙΟ

ΑΘΑΝ. ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΗΛ (6ης ν. τ.)

Ἡ γῆ τρέμει, ἡ ἀτμόσφαιρα διαταράσσεται, τὰ στοιχεῖα τῆς φύσης παλεύουν. Παλεύουν ἕναν ἀγῶνα τρομερό. Κάθε τόσο δέ, ὁ κρότος τῆς μανίας τους ξεσπᾷ καὶ κάνει νὰ τρίζουν πέρα ὡς πέρα τὰ πανύψηλα βουνὰ καὶ οἱ βαραθρώδεις χαράδρες. Ποῦ καὶ ποῦ ὁ κραταιὸς Δίας ἐκσφενδονίζει τὸν τρομερὸ κεραυνό του γιὰ νὰ δείξει τὴν δύναμή του στοὺς ἀνθρώπους. Καὶ τότε ὁ κεραυνὸς σάν μάλιστα καταστρέφει καὶ κατασπαράζει τὴ φτωχὴ καὶ ἀδύναμη βλάστηση. Αὐτὸς ὁ μεγάλος θόρυβος συνοδευόμενος ἀπὸ τὸ ἀνατριχιαστικὸ παράδειγμα τοῦ ἀγέρα καὶ τῆς βροχῆς, μὲ ἔκανε νὰ ξυπνήσω τρομαγμένος μέσα στὸ ἀεικίνητο κρεβάτι μου. Τὸ δωμάτιό μου ἦταν ὀλοφώτεινο: Φωτιζόταν διαρκῶς ἀπὸ τὸ φῶς τῶν ἀστραπῶν τὸ ὁποῖο εἰσχωροῦσε ἀπὸ τὸ παράθυρο, ποῦ ἦταν χωρὶς παραθυρόφυλλα. Μπᾶ! Μὰ ποῦ βρισκόμαί; Διερωτήθηκα ἀμέσως. Αὐτὸ τὸ κρεβάτι τὸ παμπάλαιο! Αὐτὸ τὸ ἀπροφύλαχτο παράθυρο! Καὶ τέλος αὐτὸ τὸ σκερὸ δωμάτιό μου, ἦσαν ὅλα ἀγνωστα. Γιὰ μιὰ στιγμή ἔμεινα ξαφνιασμένος καὶ τρομαγμένος μαζί. Ἐβλεπα ἐφιαλτικὸ ὄνειρο; Ἡ βρισκόμουν σὲ παραίσθησι;

Ἐξαφνα ὅμως θυμῆθηκα. Δὲν βρισκόμουν στὸ σπῆτι μας. Ναι ἤμουν στὸ σπῆτι τοῦ θείου μου ποῦ ἦταν ἀπόμερο, μοναχικὸ καὶ παμπάλαιο. Χωμένο μέσα στὴν ἔξοχή, καὶ παλιὸ καθὼς ἦταν ἔμοιαζε περισσότερο μὲ παλαιολιθικὸ καταφύγιο παρὰ μὲ σύγχρονο σπῆτι. Αὐτὰ σκεπτόμουν, ὅταν ἔξαφνα ἕνας καταρροϊκῆς νεροῦ ἔτρεξε ἐπάνω μου.

Τὰ κεραμίδια τρέχουν, ψιθύρισα. Τὸ νερὸ ἔτρεξε μαζεμένο, καὶ εἶχε καταβρέξει τὰ σκεπάσματά μου γι' αὐτὸ πῆδησα ἀπ' τὸ κρεβάτι καὶ ἄρχισα νὰ ντύνομαι. Ἐξω ἀπ' τὸ ἀπροφύλαχτο παράθυρο τὰ στοιχεῖα λυσομανοῦσαν. Νὰ μιὰ ἀστραπή, ἕνας ἐκκωφαντικὸς κρότος καὶ τέλος ὁ κεραυνός, ὁ ὁποῖος ἔπεσε στὸ κυπαρίσι τῆς αὐλῆς, τὸ ὁποῖο

ἔκανε νὰ πάρει φωτιά, ἀλλὰ ἀμέσως ἔσβυσε ἀπὸ τὸ νερό. Κρότοι ἀπόκοσμοι, κρότοι συνεχεῖς ἀντιλαλοῦσαν στὸ μεγάλο βουνό.

Μιὰ φωτιά νόμιζε κανεὶς ὅτι εἶχε ἀνάψει παντοῦ. Καὶ μπορούσες νὰ δεῖς σ' ὅλη τὴν ἀθλία κατάστασι τὴν ἄγρια ἔξοχή. Οἱ κεραυνοὶ ἔπεφταν συνεχῶς ἔρριχναν δὲ στὸ πέρασμα των τὰ ξερακιανὰ κορμιά τῶν γυμνῶν δένδρων. Τὰ συναισθηματά μου συνεχροῦντο. Ἀπὸ τὶς γλυκὲς ἀγκάλες τοῦ Μορφῆ εἶχα ξεγλιστροῦμαι καὶ εἶχα ξαναπαρουσιαστῆ ἐστὶν πραγματικότητα γιὰ νὰ αἰσθανθῶ τόσες ψυχικὲς συγκινήσεις! Καὶ ἀκόμα εἶχα τὴν ἐντύπωσι πὼς βρισκόμουν σ' ἕναν ἄγριο ἐφιάλη. Καὶ πάλι μὲ ἔβγαλε ἀπὸ τὶς σκέψεις μου ἕνας τρομακτικὸς κρότος. Προάσινη φλόγα ξεπετάχτηκε ἀπ' τὸ σύννεφο καὶ νὰ, ἐκσφενδονίστηκε ὁ κεραυνός!

Ταλιαντεύτηκε γιὰ λίγο στὰ ψηλότερα μέρη καὶ τέλος σφηνώθηκε σ' ἕνα πεῦκο ἀπὸ ἔκεινα ποῦ βρισκόνται στὸ κτήμα.

Ἐπειτα ἀπὸ λίγο ἠσύχασε ἐντελῶς ἡ βροχή. Εἶχε σταματήσει καὶ ἀπὸ τὶς σχισμὲς τῶν συννέφων ξεγλιστροῦσαν οἱ γλωμῆς μὰ γλυκὲς τοῦ φεγγαριοῦ ἀχτίδες. Ἐτοιμαζόμουν νὰ ξαναξαπλώσω καὶ ἔρριξα μιὰ τελευταία ματιὰ στὸ σκερὸ κτήμα, ὅταν παρετήρησα κάτω ἀπ' τὶς σκιὲς τῶν δένδρων μιὰ πολὺ ὑψηλὴ καὶ λευκὴ σιλουέτα νὰ αἰωρεῖται ποῦ καὶ ποῦ.

Δὲν ἔδωσα μεγάλη προσοχὴ στὸ πρᾶγμα ποῦ ἔβλεπα, ἀλλὰ δὲν ἔφυγα ἀπ' τὸ παράθυρο. Ἦθελα νὰ ἐξακριβώσω τί ἦταν. Ἀκόμα δὲν εἶχα τελειώσει τὶς σκέψεις μου ὅταν ἡ ἄσπρη σιλουέτα ἄρχισε νὰ τρέχει μέσα στὸ κτήμα. Παραξενεύτηκα, μὰ συγχρόνως ἄρχισα νὰ τρομάζω. Μοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ μου ἱστορικὲς φαντασμάτων. Νεράιδες ποῦ βγαίνουν τὰ μεσάνυχτα καὶ στήνουν τὸ χορὸ, ποῦ ὁποῖος τὶς μιλήσει χάνει τὴ λαλιά του. Βουκόλακες ποῦ δὲν εἶνε ἡσυχιοὶ στὸ μνήμα τους καὶ βγαίνουν ἔξω, καὶ ἄλλα παρόμοια. Τούτη τὴ

φορὰ ὅμως ἄρχισα πραγματικῶς νὰ φοβάμαι. Τὸ φάντασμα ἔτρεχε πέρα δῶθε στὸ κτήμα σάν νὰ ἔκανε ἐπιθεώρησι. Ἄνοιξα τότε ἐγὼ τὰ τζάμια γιὰ νὰ τὸ παρατηρῶ καλλίτερα, μὰ ἀπ' τὸν κρότο ποῦ ἔγινε τὸ φάντασμα γύρισε πρὸς τὸ μέρος μου. Αὐτὴ ἡ κίνησι ἔκανε τὰ μαλλιά μου νὰ ἀνορθωθοῦν καὶ τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾷ γοργά.

Διέκρινα τὴν ἀπόκομην σιλουέτα τοῦ ἀπέναντί μου. Στὴν ἀρχὴ μὲ παρατήρησε καλὰ μὲ τὰ ἄσαρκα μὰ φλογερὰ σάν κιάβουνα μάτια του ποῦ νόμιζα πὼς μοῦ ἔκαιαν τὴν καρδιά. Ἐπειτα ἄρχισε νὰ βηματίζει πρὸς τὸ μέρος μου. Ὁ τρόμος καὶ ὁ φόβος μὲ παρέλυαν. Νόμιζα ὅτι ἔκανε ἐξεπίτηδες τρομακτικὲς κινήσεις γιὰ νὰ μὲ φοβίζει περισσότερο. Συγχρόνως δὲ ὄλο περπατοῦσε πλησιάζοντας πρὸς τὸ μέρος μου. Ἡ σιλουέτα του ἦταν γιγαντιαία. Ἦταν σάν ἕνας κίνος λευκὸς μὲ λευκότητα ἀπόκομην, καὶ στὴν κορυφὴ του ἔμεινε μιὰ νεκροκεφαλὴ ἀκίνητη. Τὸ ὄλον του ἦταν τρομακτικὸ καὶ οἱ κινήσεις του φοβερὲς καὶ μυστηριώδεις. Εἶμαι ἐξαιρετικὰ γενναῖος ἀλλὰ ὅμως ἔνοιώσα τὰ νύχια μου νὰ μουδιάζουν, τὰ γόνατά μου νὰ τρέμουν καὶ ἡ ψυχὴ μου νὰ ἀνεβαίνει στὰ χεῖλη μου. Συγχρόνως ἄκουσα ψιθυρισμούς. Μιλοῦσαν ἀπὸ τὰ ἄλλα παράθυρα τοῦ παμπάλαιου σπιτιοῦ, ποῦ ἔβλεπον πρὸς τὸ κτήμα. Ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ θείου μου νὰ λέει: «Μὰ εἶνε τρομερό. Εἶναι ὑπεράνθρωπο. Χάλασα τὸν κόσμον, καὶ ὅμως δὲν κατόρθωσα τίποτα».

Ἐπειτα ἄκουσα τὴν φωνὴ τῆς μητέρας μου: «Εἶναι φοβερό. Μοῦ ἔρχεται λιποθυμία».

Συγχρόνως ἄκουα νὰ ψελλίζει κάποια προσευχὴ.

Ἐξαφνα μιὰ λάμψη ἀνατριχιαστικὴ καὶ ὁ κρότος τοῦ πυροβολισμοῦ ἀντήχησε πένθημα μέσα στὴν καταθλιπτικὴ σιωπῆ. Συγχρόνως τὸ φάντασμα κλονίστηκε καὶ τέλος κυλίστηκε βγάζοντας μιὰ κραυγὴ. Ἐπειτα μιὰ κραυγὴ θριάμβου ἀκούστηκε ἀπὸ τὶς πλαγιὲς τῶν

ΤΗΣ ΠΕΡΜΑΘΙΑΣ ΤΟ ΧΑΛΑΣΜΑ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ (6ης π. τ.)

Ἄναμεσα στὰ σκαρφαλωμένα στὸ βράχο τῆς Πετρας φτωχόσπιτα, χασκει ἕνα χάλασμα, ἕνα γκρέμισμα ἀπαισιο. Δὲν εἶνε μεγάλο. Ἐνα τετράγωνο, τέσσερις τοῖχοι, πεσμένοι ὡς τὰ θεμέλια τους σχεδόν, χορταριασμένοι καὶ βρώμικο. Τὰ παιδιά ποὺ χαρούμενα ἀνεβαίνουν στὰ βράχια παίζοντας, ἀποφεύγουν νὰ περάσουν ἀπ' τοὺς τοίχους ἐκείνους ποὺ ἄγριοι καὶ φριχτοί, δίνουν τὴν ἐντύπωση στὸν παρατηρητὴ, πῶς πρὶν πέσουν ἐκεῖνοι καὶ κατέρρευσε, καὶ χάθηκε. Αὐτὸ εἶνε τῆς Περμαθιάς τὸ χάλασμα, ὅπως τὸ λέν στὸ χωριό.

Θυμάμαι ἀκόμα τὸ γέρο Φθύμιο. Γίς προάλλες εἶχε περάσει ἀπ' τὸ χωριό, ἀφοῦ ἦταν χρόνια ξενητεμένος. Ἦταν ἕνας ὀψηλὸς βρακάς, μὲ ἄσπρα κάτασπρα μουστάκια. Γύρω ἀπ' τὴ μέση του, εἶχε πάντα μιὰ πλατιὰ ἄσπρη ζώνη. Τὰ πόδια του ἦταν πάντα γυμνά καὶ καὶ περιεργες φουσκωμένες φλέβες φαίνονταν. Ἦταν σαπουντζής. Αὐτοῦνοῦ ἦταν τὸ σπίτι, ποὺ ὀνομάζονταν τώρα τῆς Περμαθιάς τὸ χάλασμα. Στὰ καλά τὰ χρόνια δούλευε σὲ σαπωνοποιεῖο στὸ χωριό καὶ ζοῦσε

βουνῶν ποὺ τὴν διαδέχτηκε ἡ φωνὴ τοῦ θεοῦ μου :

«Μπράβο Γιώργο,» εἶπε, «εἶσαι λεβέντης». Καὶ ἀμέσως ὅλοι τρέξαμε κάτω, διευθυνόμενοι στὸν τόπο ποὺ εἶχε ξαπλωθεῖ τὸ φάντασμα, ξενιασιμένοι καὶ μὴ πιστεύοντες σ' ὅσα εἶχαμε δεῖ καὶ ἀκούσει. Μόλις φθάσαμε κοντὰ στὸ φάντασμα εἶδαμε νὰ καταφθάνει καὶ ἕνας λεβεντώσωμος νέος.

«Πάντα σὰς τὸ ἔλεγα κύρ Μιχάλη πῶς δὲν ὑπάρχουν φαντάσματα. Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κακὸ αὐτὸ καὶ πονηρὸ πλάσμα τὰ πλάθει ὅλα», εἶπε ὁ λεβέντης ἐνῶ πλησιάζαμε κοιτάζοντας ἐκστατικοί. Μπροστὰ μας κοιτόταν ἕνας ἄνθρωπος. Γιὰ νὰ μοιᾶζει μὲ φάντασμα βαστοῦσε στὰ χέρια του ἕνα σηκωμένο μπαστοῦνι ἀπ' τοῦ ὀπίου τὴν κορυφὴν κρεμόταν ἕνα σεντόνι. Στὴν ἄκρη δὲ τοῦ μπαστοῦνιῶ ἦταν σφηνωμένη μιὰ νεκροκεφαλὴ. Ὅλοι εἴμασταν περλεργοὶ νὰ ἀναγνωρίσουμε τὸν ἄνθρωπο καὶ ἤμασταν ἔτοιμοι νὰ τὸν ξεσκεπάσουμε, διὰ ἐγὼ παρατήρησα τὸ Γιώργο. Εἶχε ἀλλάξει χρώματα καὶ ἔμενε ἀκίνητος παρατηρώντας τὰ γυναικεία γο-
(Ἡ συνέχεια στὴν 14η σελίδα)

τὴν οἰκογένειά του, τὴ γυναῖκα του τὴν Περμαθιά, ποῦταν μιὰ γυναῖκα στὸ γέμα τῆς πιά, μαυροδερὴ καὶ ψηλὴ μὰ παστρικά καὶ καθαρὴ ὄσο δὲ παίρνει. Φοροῦσε πάντα σκοῦρες μακρυὲς φοῦστες καὶ μαῦρο σάκκο καλοδιατηρημένα ὅλα, κατακάθαρα. Μὰ καὶ τὸ σπίτι τῆς ἔλαμπε ἀπὸ τὴν παστρά. Ἦταν ἕνα μικρὸ σπιτάκι μ' ἄβεστωμένα σκαλοπάτια, κάτω ἀπ' τὴν πόρτα. Ἐκεῖ ἔβγαῖνε ἡ θεὰ Περμαθιά μὲ τὴν κόρη τῆς καὶ ἔγνεθε, μὰ καὶ σύγκαῖρα ἴξαινε τοῦ κόσμου τὰ γκόσμια. Ἦταν πολὺ ἀθλογίστρο. Εἶχε ἀκόμα ὁ γέρο-Φθύμιος τρεῖς κόρες, ποὺ ἡ μεγαλύτερη ἦταν 22 χρονῶ καὶ ἡ μικρότερη 17. Ἦταν κατὶ ζωηρὰ, ροδοκόκκινα κορίτσια ποῦ θὰ τοὺς ταίριαζε ἡ ἑπώνυμία «σάν τὸ κρῦο τὸ νερο». Ἡ μάνα τους ἦταν πολὺ περήφανη γι' αὐτές. Κι' ἀκόμα ἕνα γιοῦ, ἕνα παιδί 15 χρονῶ.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ πῶ πόσο ἦταν χαρούμενοι ὅλοι τους. Μαζὶ τους μέσα στὸ φτωχικὸ τους καθόταν ἡ μεγάλη Θεὰ ἡ Εὐτυχία. Ζοῦσαν μὲ τὸ χαμόγελο πάντα στὸ στόμα, κι' ἀνεβοκατεβαίνοντας τὰ ράχια ἔδιναν ζωὴ, κίνηση, χαρὰ, στὸ ρημισσμένο τώρα μέρος ποῦναι τὸ χάλασμα. Μὰ πάντα κακὰ μοῖρα παραμονεύει χωρὶς ἄλλο τὴν χαρὰ ὅπου τὴ δεῖ ν' ἀνθίζει.

Ἡ μικρὴ κόρη τους ἔπαισε ἄρρωστη. Ἄρρωστη βαρεῖα, βδομάδες. Ἐπειτα εἶπαν πῶς ἦταν καλύτερα, μὰ δὲ σηκωνόταν ἀπὸ τὸ στρώμα. Οἱ βδομάδες ἔγιναν μῆνες καὶ ἡ Δημητροῦλα ἀδυνατίζε, ἔχανε τὸ χρῶμα τῆς, μαραινόνταν σάν ἄνθος. Ὑστερα ἀπὸ 7 μῆνες πέθανε. Στὰ τελευταῖα, εἶχε γίνει μιὰ οκιά. Τὴ θάψανε ἡσυχά-ἡσυχά μὲ πολλὴ λύπη. Ὅλος ὁ κόσμος τὴν κήκε τὴν καημένη τὴν κόρη. Μὰ τὸ κακὸ δὲ σταμάτησε ὡς ἐδῶ. Κακὸ πρᾶμα τὸ χτικιὸ καὶ ἀνίξαιροι καὶ ἀπλοὶ οἱ χωριανοί. Ζοῦσαν ὅλοι μαζὶ. Δὲ φοβόνταν τίποτα. Ἡ Δημητροῦλα τους γι' αὐτοὺς ἦταν λιγάκι ἄρρωστη, σὲ λίγο θὰ γιαιτρευόταν. Καὶ ἔτσι πρὶν πεθάνει ἡ μιὰ εἶχε κολλήσει ἡ πρώτη, ἡ Ἄννα. Φτώχεια, δυστυχία, μζέρια, ἔπαισε ἀπάνω στὸ σπίτι. Ἡ κακόμοιρη ἡ θεὰ Περμαθιά, πουλοῦσε ἕνα ἕνα τὰ προικιά ποῦχε μὲ τόσο ζόρι, μὲ τόσο λαχτάρα καμωμένα γιὰ τίς κόρες τῆς.

Εἶναι πολὺ θλιβερὸ νὰ δίνεις γιὰ ἄλλο σκοπὸ—καὶ γιὰ τέτοιον μάλιστα σκοπὸ—πράγματα ποῦ θὰ σοῦφερναν μεγάλην χαρὰ, ἂν πήγαιναν στὸ σκοπὸ ποῦ γι' αὐτὸν προορίζονταν. Ἐλυωνε σάν τὸ κερὶ καὶ τούτῃ ἡ κόρη τους. Οἱ ἄλλοι μπαίνονβγαῖναν βουβοὶ στὸ σπῆτι, μ' ὅλες τους τίς προσπίθειες στραμμένες στὸ νὰ σώσουν τὸ ἄμοιρο κορίτσι τους. Μὰ παρ' ὅλες τίς θυσίες τους

τίποτα δὲν κατῶρθωσαν. Μιὰ φθινοπωρινὴ μέρα θάφτηκε κι' ἡ Ἄννα. Γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ σὲ 2 χρόνια μέσα κι οἱ τρεῖς κόρες πέθαναν χτικιασμένες ἢ μιὰ ἐμπῖσω ἀπ' τὴν ἄλλη, σάν νὰ ἰράβηξε κάποιον ὀλέθριο χέρι τρομερῆς ἐκδίκησης καὶ ξεπριζώσε τὰ τρία λουλούδια, π' ἀνοίγονταν κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο. Κατὶ σκληρὸ καὶ κρῦο σάν πάγος ἔπαισε στὰ λοιπὰ μέλη τῆς οἰκογένειας. Ὁ πατέρας κι' ὁ γιοῦ, ποῦταν τώρα 17 χρονῶ, πήραν τὰ μάτια τους καὶ ἔφυγαν. Πήγαν σ' ἄλλο χωριὸ καὶ ζοῦσαν δουλεύοντας. Κι' ἡ θεὰ Περμαθιά ; Ἡ θεὰ Περμαθιά τρελλάθηκε.

Σιγά-σιγά τῆς πήρε ἡ δυστυχία τὰ συλλοϊκά της. Ὁ καμὸς τῶν κοριτσιῶν της καὶ ὅλης τῆς καταφρόνιας τῆς τῆς μάτων τὴν καρδιά, τῆς παραλοῦσε τὰ νεύρα, τῆς ζουλοῦσε, τῆς ἐκμηδένιζε τὸ νοῦ. Σὲ λίγο καιρὸ κατάντησε ψυχικὸ καὶ σωματικὸ ἐρπίτιο. Κουρειασμένη, βρώμικια, κυριεμένη θαρρεῖ ἀπὸ τὴν δυστυχία, γύριζε ὅλη μέρα στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ ζητιανεύοντας, κλέφτοντας ὅτι εὕρισκε κι' ἀπ' ὅπου περνῶσε. Ἐνα ἀκράτητο σύγκρου τὴ βαστοῦσε. Τὸ σαγῶνι τῆς ἔτρεμε πάντα. Ἄναμεσα ἀπ' τὰ λόγια τῆς ξεχωρίζεις πάντα δυὸ λέξεις, καὶ σάν παράπονο, σάν γόγγυσμα, σάν προσευχὴ, σάν παράκληση. «ὦ μαννοῦδα μ' ὦ μαννοῦδα μ'» μουρμουρίζει πάντα τουρτουρίζοντας. Οἱ μάννες, γιὰ νὰ κάνουν τὰ παιδιά τους νὰ πάψουν τὸ κλάμα, τὰ φοβέριζαν πῶς θὰ τὰ δώσουν στὴν Περμαθιά. Τὰ ἄλλα παιδιά τὰ μεγαλύτερα, ἔτρεχαν ἐμπῖσω τῆς φωνάζοντας, πειράζοντας τὴν. Οἱ πέτρες βοῦζίζαν σχεδόν πάντα γύρω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς. Τὰ βράδουα ἀνέβαινε στὰ ράχια καὶ κούρνιαζε ἀμίλητη, σκυθρωπὴ σὰς τὸ σὸ μισογρεμισμένο τῆς σπῆτι. Ἡ κατάστασὴ τῆς ὀλοένα χειροτέρευε. Τὴν ἔτρωγε ἡ ψεῖρα καὶ ἡ λέρα. Ὅπου ἀκουμποῦσε ὅλοι οἱ χωριανοὶ συχαινόταν ν' ἀγγίξουν τὸ δαχτυλάκι τους. Ἐκεῖνη ἡ τόσο καθαρὴ ἄλλοτε !

Ἐνα πρωὶ αὐγὴ-αὐγὴ, τὴ βρῆκανε νεκρὴ πάνω στὰ πέτρινα σκαλοπάτια τοῦ βράχου. Ἦταν μισογερμένη ἀπάνω τους. Τὸ θέαμα ἦταν φοβερό ! Τὸ πρόσωπό της ἦταν παραμορφωμένο, τὰ χεῖλια τραβηγμένα, τὰ μάτια βαθουλωμένα, ἀνοιχτά, ἄγρια. Ἦταν γεμάτη πληγὲς καὶ σπυριά. Ἀηδίαζε ὅποιος τὴν ἔβλεπε Ἡ κηδεῖα τῆς ἔγινε τὴν ἴδια μέρα μὲ ἔξοδα τῆς κοινότητος. Δὲν παράστεκε σ' αὐτὴν, παρὰ μιὰ γειτόνισσα πολὺ ἀγαπημένη τῆς πρώτα καὶ ἡ κλησάρισσα κρατώντας στὸ χέρι ἕνα καντηλάκι, ποὺ ἡ φλόγα του τρεμόσβηνε ἀδύναμα, ἀπαλὰ πλαῖ στὸ σεντοῦκι τῆς τρελλῆς.

Τῆς ΜΕΛΠΩΣ ΣΕΦΤΕΛΗ (6ης π. τ.)

Πέρασε πιά ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ γυναίκα εἶχε μόνο ὑποχρεώσεις καὶ κανένα δικαίωμα. Ζοῦσε τότε μέσ' στὸ σπίτι ἐνὸς ἐγωῖστη ἄντρα ἢ ἐνὸς παράξενου πατέρα, ποὺ καθεμερινὰ δὲν ἔκαναν τίποτα ἄλλο, παρά νὰ τὴν ἐξευτελίζουν, νὰ τῆς θυμίζουν τὶς ἀδυναμίες τῆς καὶ νὰ ἐπιδεικνύουν διαρκῶς τὴν παντοδυναμία τους.

"Ὅλα ἔχουν ἀλλάξει σήμερα. Ἡ γυναίκα ἐξισώθηκε σχεδὸν μὲ τὸν ἄντρα. Ἡ μορφωσι, ἡ πρόοδος καὶ ὁ πολιτισμὸς τὴν ὠνήγησαν στὸ ἴδιο ἐπίπεδο.

Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ξεχνοῦμε ὅτι ἡ γυναίκα ἕως ὅτου μπεῖ στὴ ζωὴ εἶχε νὰ παλαίσει ἀρκετά. Ἀπὸ πολλοὺς ἔχω ἀκούσει ὅτι στὴ γυναίκα πρὶν δὲν εἶχαν καμμιά ἐμπιστοσύνη γιὰ ζητήματα ποὺ δὲν ἀφοροῦσαν τὸ νοικοκυριό τῆς. "Ὅταν ἄκουγαν ὅτι καμμιά γυναίκα καταπιάνεται ἀνδρικό ἐπάγγελμα, ὕψωναν περιφρονητικὰ τοὺς ὤμους καὶ γύριζαν τὴ πλάτη.

Παλ ὕοντας λοιπὸν καθημερινὰ μὲ αὐτὴ τὴν περιφρόνηση καὶ διαρκῶς ἀντικρίζοντας παγερὰ βλέμματα ἔτοιμα νὰ τῆς βροῦν λάθος, καὶ ἔτσι νὰ τῆς δείξουν πόσο μειονεκτεῖ, κατόρθωσε μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ νὰ φθάσει ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα.

"Ὅλοι μας ξέρουμε ὅτι δὲν εἶναι λίγες οἱ γυναῖκες ποὺ ἔδειξαν ὅτι οὔτε διανοητικῶς, οὔτε ἐπαγγελματικῶς ὑστεροῦσαν ἀπὸ τοὺς ἄνδρες. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἡ ἐργαζόμενη γυναίκα πρέπει νὰ υποστηρίζεται ἀπ' ὄλους, καὶ γιὰ τὶς προσπάθειές τῆς πρέπει νὰ ἐμπνέει τὸ σεβασμὸ παντοῦ.

Δυστυχῶς ἐλάχιστος εἶνε ὁ σεβασμὸς ποὺ ἀπολαμβάνουν αὐτὲς οἱ γυναῖκες. Γι' αὐτὸ ὅμως φταῖνε ὅλες οἱ ἄλλες, ποὺ ἐνδιαφέρονται μόνο γιὰ τὴν ἐπίδειξή των, ἀντὶ νὰ ἀποβλέπουν σὲ ἀσκολίες, οἱ ὁποῖες θὰ συντελοῦσαν ὅπωςδῆποτε στὴν ἀνύψωση τοῦ κοινωνικοῦ συ-

Τῆς ΗΡΩΣ ΚΑΛΥΒΙΤΟΥ (7ης)

Στὰ μικρά μου, πολὺ μικρά μου χρόνια, τετράχρονο μόλις παιδάκι, περνώντας ἔξω ἀπ' τὸ μεγάλο σχολεῖό μας, μοῦ ἔκαναν ἐντύπωση τὰ ψηλά του πεῦκα καὶ θέλησα νὰ μάθω τ' ὄνομά τους.

Τὸ πεῦκο! τὸ πεῦκο! ἔλεγα γιὰ νὰ τὸ τυπῶσω στὸ μυαλό μου. Πόσο μοῦ ἄρεζαν, πόσο τ' ἀγαποῦσα... Ἐχρρεῖς κ' ἦτανε γίγαντες ἢ ἄγγελοι ποὺ προστάτευαν τὰ μικρὰ παιδάκια ποὺ τὰ τριγύριζαν γελώντας.

Μὰ ὅταν μεγάλωσα λίγο ἀκόμη καὶ πήγα στὸ σχολεῖό, τ' ἀγάπησα ἀκόμα περισσότερο.

"Ἦτανε οἱ πρῶτοι ἄψυχοι σύντροφοί μου. Σ' αὐτὰ ἀκουμποῦσα κορρατζμένη ἀπ' τὰ πα χνίδια, κάτ' ἀπ' αὐτὰ ἀπελάμβαν' τὸν χειμωνιάτικο ἥλιο.

Κι' αὐτὰ ψηλὰ κι' ἐπιβλητικὰ μὲ τὸ βελονωτὸ φύλλωμά τους, λὲς καὶ τραγουδοῦσαν μὲ τὸν ἀέρα αἰώνιο τραγούδι ἀγάπης πρὸς τοὺς μικροὺς συντρόφους των.

Κι' ὕστερα ἀπ' τὴ βροχὴ σὰν ἔβγαινε ὁ ἥλιος, οἱ σταγόνες τοῦ νεροῦ ἐλάμπανε σὰν πετράδια πολὺτιμὰ ἀνάμεσα στὸ φύλλωμά τους. Καὶ τὰ πουλάκια ἔχιζαν τὴ φωλιά ἀνάμεσα στῶν πεύκων τὰ κλαδιά.

Κι' ὄλοένα ὁ ἀέρας τὰ κυνοῦσε, κι' ὄλοένα αὐτὰ τραγουδοῦσαν τῆς ἀγάπης των τὸ αἰώνιο τραγούδι.

Μιὰ μέρα ἐνῶ εἶχαμε διακοπές, μῆκα στὸ σχολεῖό, κι' ἀντίκρισα μπροστὰ μου ριχμένα κάτω ἀπ' τὸ τρεκοῦρι τοῦ ξυλοκόπου, νεκρά, τὰ μισὰ ἀπ' τὰ φτωχὰ μου τὰ πεῦκα.. Ὁ ἀέρας φυσοῦσε, μὰ τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης δὲν ἀκούονταν πιά, παν-

νόλου.

Γιὰ νὰ κατακτήσουμε λοιπὸν τὴ ζωὴ πρέπει νὰ ἀποβλέψουμε μὲ ζῆλο σὲ σοβτρες προσπάθειες, ποὺ θὰ μᾶς ἐξυψώσουν καὶ στὰ μάτια ἐκείνων, ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ μᾶς ἀρνιῶνται τὰ δικαιώματά μας.

Τῆς ΡΙΤΑΣ ΑΡΜΕΝΑΚΑ (7ης)

"Ἦταν ἓνα ἀνοιξιὰτικο πρωῖνὸ μυρωμένο καὶ γεμάτο ἀπὸ μιὰ ἠχηρὴ καὶ πολυσύνθετη ζωὴ, ποὺ ἐνῶ ἀνέβαινα γιὰ τὸ νοσοκομεῖο ἀνάμεσα ἀπ' τὰ καταστολισμένα χωράφια, τὴν ἐνοιῶθα νὰ βουίζει ὀργιαστικά γύρω μου ἀπ' τὰ χρυσοπράσινα ἔντομα καὶ τὶς κρυστάλλινες φωνίτσες τῶν πουλιῶν, ὡς τὰ πολύχρωμα λουλούδια, ποὺ στόλιζαν τὸ πράσινο φόντο τῆς γύρω ἔκτασης.

"Ὀλόγυρα ἦταν σκορπισμένη τόση χαρὰ, ποὺ δὲν μπορούσα νὰ χωνέψω πῶς ἦταν δυνατὸν μιὰ τέτοια λαμπερὴ μέρα, ποὺ τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ τὴ γλεντοῦσαν, νὰ βρίσκει σκοτεινιασμένη ἀπ' τὸ πόνον τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ... Τὸ πρῶτο ποὺ ἐνοιῶσα μόλις μῆκα μέσα, ἦταν ἓνας ἐπιβλητικὸς καὶ σκυθρωπὸς ἀέρας, ποὺ μυρίζοντας φάρμακα, προξενῶσε μιὰ πολὺ ζωνερὴ ἀντίθεση ἀπ' τὶς ἀπαλὲς κι' ἀνάλαφρες μυρουδιές τῆς ἐξοχῆς.

Γύρ'σα ἓνα ἓνα ὀλα τὰ δωμάτια. Παντοῦ κτρινιάρικα, μαρμαμένα πρόσωπα, ἓνας ἀέρας μαρμαροῦ, χιλάρωσης, ἀτονίας, ποὺ τὸν ἐνοιῶθα νὰ μὲ πιέζει βρῆχά. Δυὸ τρεῖς νοσοκομεις, ἀθόρυβ' σὰν ἀέρινες οκίες γλυστοῦσαν στοὺς διαδρόμους. Μερικοὶ ἄρρωστοὶ περπατοῦσαν μωδιασμένοι, κατάκοποι ἀνάμεσα στὰ κρεβάτια. Ἄλλοι ξαπλωμένοι εἶχαν κλειστὰ τὰ μάτια καὶ ζαρωμένα, θλιβερὰ τὰ πρόσωπα. Ἐνας γέρος ἀσπρομάλλης, ἐβγαζε σιγανοὺς βόγγους κι' ἀπ' τὸ διπλάνο δωμάτιο ἀκούονταν οἱ διαπεραστικὲς τσιριγιές ἐνὸς παιδιοῦ.

"Ἀκουμπισμένη στὸ τοῖχο ἐπηρεασμένη ἀπ' τὴν ἀντίθεση τῆς ἐξοχῆς καὶ τοῦ νοσοκομείου, μοῦ φάνηκε πῶς ὀλόκληρο αὐτὸ τὸ κτίριο ἀποτελοῦσε ἓνα ἰδιαίτερο κόσμο, ποὺ εἶχε γιὰ ἐποχὲς μόνο τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ χειμῶνα, γιὰ μουσικὴ τοῦς ἀναστεναγμοὺς τῶν πονεμένων, γιὰ ἥλιο τὶς ξεθωρια-

ρὰ μόνο ἓνας ψίθυρος, σὰν κλάμμα, σὰν θρῆνος γιὰ τῶν ἀδερφῶν τους τὸ σκληρὸ χαμό.

Μὲ βρῆχὰ τὴν καρδιά μπλίνω ἀπὸ τότε στὸ σχολεῖο καὶ βλέπω τὰ λείψανα τῶν πχνύφηλων πεύκων, κούτσουρα, ρημάδια. Ἀπὸ τότε τὸ γλυκὸ τραγούδι δὲν ἀκούεται σὰν πρῶτα, ὁ ἀέρας μόνο μουντὰ περνᾷ ἀνάμεσα ἀπ' τὸ βελονωτὸ φύλλωμα. Κι' ὁ ἥλιος φωτίζει θλιμμένα τὶς στάλες τοῦ νεροῦ σὰν περάσει ἢ καταγίδα. Τὰ γιγάντια πεῦκα εἶνα: σὰν νεκρά. Τὸ τραγούδι των τὸ γλυκὸ, τὸ αἰώνιο τραγούδι των δὲν ἀκούεται πιά.

(Συνέχεια ἀπ' τὴν 12η σελίδα)

βάκρια τοῦ φαντάσματος; Ἐξαφνα ὁ θεῖος μου ἀπότομα σήκωσε τὸ σεντόνι. Ἀμέσως δυὸ κραυγὲς ἀντήχησαν. Ἡ μιὰ ἦταν τοῦ Γιώργου, ὁ ὁποῖος σὰν πεθαμμένος συγκρατιώταν ἀπὸ ἓνα δένδρο γιὰ νὰ μὴν πέσει κάτω. Ἡ ἄλλη ἦταν τοῦ θεῖου μου, ὁ ὁποῖος κατακίτρινος βρισκόταν σὲ κατάσταση ἀπόγνωσης.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἔγνεψε τὸν κηπουρὸ καὶ τὴν γυναῖκα του, οἱ ὁποῖοι ἔπασαν τὸ σῶμα ἀπ' τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια καὶ ἄρχισαν νὰ διευθύνονται πρὸς τὸ σπίτι. Στὸ δρόμο κανεῖς δὲν μιλοῦσε. Ὅταν φθάσαμε στὸ σπίτι, ἀποθέσαμε τὸ σῶμα σ' ἓνα κρεβάτι. Ἡ γυναῖκα ἦταν πληγωμένη ἐλαφρὰ στὸν ὦμο. Μόλις τὸ ἄκουσε αὐτὸ τὸ λεβεντόπαιδο ἀνέπνευσε λίγο ἐλεύθερα.

Σὲ λίγο ἡ πληγωμένη συνήλθε. Μόλις ἀντίκρισε ὅλα τὰ πρόσωπα, λιγμοὶ φρύσκωσαν τὸ στήθος της καὶ δάκρυα κύλη-

σμένες ἀχτίδες ποὺ περνοῦν ἀπ' τὰ τζάμια καὶ ποὺ διαρκῶς δερνότανε ἀπ' τὴν ἄγρια, τὴ μανιασμένη τρικυμίᾳ τοῦ πόνου, ποὺ σκάβει ὡς τὰ κατὰβαθα τὶς ἀνθρώπινες ὑπάρξεις. Καὶ μέσα σ' αὐτὸν οἱ ἀδερφές, σὰν τὰ τριαντάφυλλα στὶς παγωμένες χειμωνιάτικες μέρες, βρίσκονται ἐκεῖ γιὰ νὰ σκορποῦν τὴ παρηγοριά, τὸ φῶς μέσα στὸ σκοτάδι. Αὐτὲς βλέπουν τὸν ἄνθρωπο ξεγυμνωμένο ψυχικά, χωρὶς καμμιά προοπτοίση, ἓνα ἀνίκανο παιδάκι ποὺ ζητᾷ τὴ βοήθειά τους. Αὐτὲς μὲ τὴν εὐσυνειδητὴ τους περιποίηση, μὲ τὸν ἀλτροῦισμό τους, μὲ τὴ συμπόνια τους τοῦ δίδουν τὴ ζωὴ τῆς ψυχικῆς καὶ σωματικῆς ὑγείας, ποὺ εἶναι γεμάτη δύναμη καὶ χαρὰ. Ἀπ' αὐτὲς ἀναπηδοῦν κι' οἱ δυὸ ἐκείνους ἀναλαμπές, εὐεργετικές, ὁμορφες, γλυκιές. Αὐτὰ σκεπτόμουνα, δταν εἶδα ἓναν ὄμιλο ἀπὸ νοσοκόμες ποὺ ἐρχότανε σιγοψιθυρίζοντας καὶ σιγογελάωντας.

Σὰν γλάροι, σὰν περιστέρια μέσα στὰ ἄσπρα μοῦ φάνηκαν αὐτὴ τὴ στιγμή πῶς ξεχώριζαν ἀπ' ὅλες τὶς ἄλλες γυναῖκες, εἶχαν κά-ι τὸ ἀσύλληπτο κι' ἰδανικό, τὸ ἀνώτερο κι' ὕψηλό, κάτι ποὺ τίς ἀνέβαζε ψηλά, ποὺ σοῦ γεννοῦσε τὸ σεβασμό. Κοντὰ ὁμως σ' αὐτὴ τὴ σκέψη, μιὰ ἀπορία ἦρθε νὰ καρφωθεί ἐπίμονα στὸ μυαλό μου. Ἄραγε νιώθουν ὅλες τὴ μεγάλη τους ἀποστολὴ σὰν ντύνονται τὴν ἀπλοϊκὴ ἄσπρη μπλοῦζα ἢ τίς παρακινὰ σ' αὐτὸ κάθε ἄλλος λόγος παρὰ ἡ ἀγνή συμπόνια κι' ἡ λαχτάρα γιὰ τὴν ἀνακούφιση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου;

σαν ἀπ' τὰ μάτια της. Σηκώθηκε δὲ καὶ γονατίζοντας στὰ πόδια τοῦ θεῖου μου ἄρχισε νὰ ἱκετεύει συγγνώμην.

Αὐτὴ τὴ στιγμή τὰ μάτια μου ἔπεσαν στὸ Γιώργο, στὸν ἥρωι τῆς στιγμῆς. Εἶχε στριμωχθεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ καὶ ἔχοντας τὸ πρόσωπό του σκεπασμένο μὲ τὰ χέρια, ἔκλαιγε ψιθυρίζοντας ἀκατάληπτα λόγια. Ἐνα μυστήριο μὲ περιτύλιγε, γι' αὐτὸ ἐπλησίασα τὸν Γιώργο καὶ προσπάθησα νὰ ἀκούσω τί ἐψέλλιζε. Πράγματι μέσα στὰ ἀπαρηγόρητα κλάματα ἄκουσα:

«Ὁ μητέρα γιατί νὰ τὸ κάνεις αὐτό;»

Μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἓνα ἀπεραντο βράδαθρ' ἀνοίχτηκε στὶς σκέψεις μου. Ἦταν δυνατό; Εἶχα ἀκούσει καλά; Τὸ φάντασμα ἦταν ἡ μητέρα του; Εἶχε ὁ Γιώργος πληγώσει τὴν μητέρα του;

Τὰ παρακάτω λόγια ὁμως μὲ διαφώτισαν. Ὁ θεῖος μου εἶπε στὴ γυναῖκα.

«Καλὰ σὲ συγχωρῶ, ἀλλὰ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μοῦ τὰ ἐξομολογήθεις ὅλα. Καὶ γιατί τὸ ἔκανες αὐτό;»

Ἡ γυναῖκα σηκώθηκε καὶ ἀφοῦ κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα σὰν μισοπεθαμένη, ἄρχισε νὰ λέει στὸ θεῖο μου:

«Ὅταν πέθανε ὁ πατέρας σας, ἐγὼ ὅπως ξέρετε, εἶχα παντρευτεῖ τὸν ἀδελφὸ σας. Ζούσαμε ὄχι πολὺ καλά. Τέλος ὅταν πιά μοιράσατε τὴν περιουσία τοῦ πατέρα σας κατασπατάλησε τὸ μερίδιό του καὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε ἀπὸ τὸ οἰνόπνευμα. Ἐγὼ τότε εἶχα γεννήσει ἓνα παιδί, τὸν Γιώργο. Μὲ πολλοὺς κόπους κατόρθωσα νὰ τὸν μεγαλώσω. Ἀλλὰ τώρα ἡ μόνη μου ἐπιθυμία ἦταν νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἀνοίξει μιὰ δουλειά, ἓνα μακαλικὸ στὸ χωριό. Λεπτὰ ὁμως δὲν εἶχα. Τότε ὁ νοῦς μου πῆγε στὸ κακό. Καὶ ἔτσι σκέφτηκα ἐσᾶς. Σὰν γέρος ποὺ εἴστε, ὁ γυιὸς μου ὡς κοντινὸς συγγενὴς θὰ κληρονομοῦσε τὸ σπίτι καὶ τὸ κτῆμα. Γι' αὐτὸ ἀποφάσισα νὰ κάνω τὸ φάντασμα γιὰ νὰ μὴν ἀγοράζει κανεὶς ἓνα κτῆμα φαντασμένο. Νὰ ὁμως ποὺ μὲ τιμώρησε ὁ Θεὸς μὲ τὸ χέρι τοῦ γιουῦ μου. Δὲν ἤξερα πὸς φύλαγε, ἀλλιῶς

Β. Τ. «Σὰν χαράζει». Ἔχει ἐπαναλήψεις καὶ προχειρογραμμένους στίχους. Πρέπει νὰ τὸ προσέξεις περισσότερο.—Δ. Γ. «Πρωτὴν ρεμβισιά». Καλογραμμένο, ἀλλὰ χωρὶς πρωτοτυπία στὴν παρατήρηση καὶ τὴν περιγραφή. Οἱ ρεμβασμοὶ εἶναι ἀσυμβίβαστοι μὲ τὴν ἐποχὴ μας.—Σ. Π. «Ὁ χαμένος». Περιγραφή ἀσήμαντου γεγονότος, ποὺ δὲν τοῦ δίνει πλατύτερο ἐνδιαφέρον.—Γ. Μ. «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου». Γραμμένο πολὺ χαλαρῶ. Δὲν τὸ αἰσθάνθηκες.—Π. Κ. «Ἐνα τριαντάφυλλο». Τὸ τέλος θέλει ξαναδουλεῖται. Γιὰ νὰ σταθεῖ ἓνα λυρικό κομμάτι γιὰ τὸ τριαντάφυλλο, πρέπει νὰ ἔχει πρωτοτυπία, γιατί τόσα καὶ τόσα γράφηκαν γι' αὐτὸ ἀπὸ χρόνια.—Ν. Κ. «Κάποιο τραγούδι». Ὅσα γράφουμε γιὰ τὸ τριαντάφυλλο ἰσχύουν καὶ γιὰ τὸν ψαρὸ ποὺ τραγοῦδά λυπητερὰ στὴν μαγεμένη νύχτα. Πρέπει νὰ τὸ ξαναχῶσεις σὲ ἄλλο καλούπι.—Α. Γ. «Ὁ Ἀῶλος». Γραμμένο χωρὶς τὸ χιοῦμο ποὺ χορεύεται γιὰ τέτοια θέματα.—Μ. Σ. «Κάτι σάν». Χωρὶς μορφὴν περιμένουμε κάτι καλλίτερο.—Π. Π. «Στὸ κατόφλι τῆς ζωῆς». Καλὸ, ἀλλὰ κατώτερο ἐκείνων ποὺ μοροῦμε νὰ περιμένουμε ἀπὸ εἰς.—Π. Κ. «Μιὰ δυστυχισμένη ὑπαρξή». Καλὸ.—Α. Α. «Πόνος». Θὰ προτιμοῦσαμε κάτι καλλίτερο.—Β. Κ. «Ἀλήθειες». Πολὺ φλύαρο. Αὐτὸ ποὺ προσπαθεῖς νὰ πεῖς χάνεται στὴν πολυλογία.—Α. Ε. «Ὁ δύσκολος δρόμος». Καλὸ.—Μ. Θ. «Ἡ δύσκολη στιγμή». Χωρὶς ἐνδιαφέρον.—Μ. Α. «Εἰδύλλιον». Γραμμένο μὲ τὴν προδοτικὴ νοοτροπία ἐκείνων ποὺ φοβοῦνται νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν πραγματικότητα.—Ν. Δ. «Ταξίδι». Δὲν εἶνε γραμμένο σὲ γλώσσα στρωτῆ.—Μ. Σ. «Χωρὶς δισταγμὸ» Προσπάθεια ἀποτυχημένη.—Ν. Τ. «Γὸ ξύπνημα». Καλὸ.—Γ. Σ. «Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος». Ἐπρεπε νὰ πάρεις τὸ θέμα γενικώτερα.—Β. Δ. «Ἡ ξενοδουλεύτρα». Συντόμως τὸ πρόλογο καὶ χαρακτηριστικὸς ζωηρότερο τὸ πρόσωπο.—Β. Α. «Περιπέτειες». Δὲν μοροῦν τέτοια θέματα νὰ περιώνται σὲ περιοδικά.—Μ. Μ. «Ἡ ἀλλαγὴ». Προσπάθησε νὰ μπεῖς στὴ ζωὴ ἀπὸ ἄλλη πόρτα. Ἡ ἀνοιχτὴ καὶ τὰ λουλούδια εἶναι γιὰ μικρὰ παιδιὰ.—Π. Κ. «Ὁ πῖθος». Καλὸ.—Ν. Δ. «Ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς». Καλὸ.—Σ. Π. «Ἡ λεύτερη ψυχὴ». Ἀρκετὰ καλὸ.

δὲν θὰ ἐρχόμουντα.

Ὅταν τέλειωσε, ἔπεσε ἀπ' τὴν καρέκλα της λιπόθυμη. Ἐμεῖς τότε τὴν σηκώσαμε καὶ τὴν ξαπλώσαμε στὸ κρεβάτι. Γυρίζοντας εἶδα τὸ Γιώργο νὰ κλαίει ἀκόμα.

Ὁ θεῖος μου τὸν πλησίασε καὶ τοῦ εἶπε:

«Μὴν κλαῖς Γιώργο, ἐσὺ εἶσαι καλὸ παιδί καὶ δὲν θὰ πάρεις στραβὸ δρόμο».

ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΕΙΝΩΝ ΠΟΥ ΓΡΑΦΟΥΝ

Στην «Φοιτητική» τῶν Ἀθηνῶν δημοσιεύτηκε τελευταία ἡ παρακάτω ἀπάντηση τοῦ ποιητῆ μας κ. Σωτήρη Σκίπη σὲ ἐρωτήματα τῆς ἐφημερίδας αὐτῆς σχετικὰ μὲ τὴν θέση ποὺ πρέπει νὰ παίρνει ὁ καλλιτέχνης γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν σημερινὴ πραγματικότητα.

Τὰ ἐρωτήματά σας, ποὺ σὲ ἄλλες στιγμὲς θὰ μὲ παρακινούσαν νὰ γερῶ ολόκληρα φύλλα, μὲ βρίσκουν σήμερον λιγόλογο ἀποκριτὴ, γιὰτὶ ἀπὸ κάμποσο καιρὸ δὲν εἶμαι σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὸν καλλιτεχνικὸ μας κόσμον καὶ δὲν ξέρω τί ἀκριβῶς σκέπτονται οἱ καλλιτέχνες μας γιὰ τὶς νέες τῶν κατευθύνσεις. Νομίζω ὡστόσο πὸς τὸ παγκόσμιον δράμα καὶ ξετυλίγεται ἀνάμεσόν μας καὶ ποῦ, εἴτε τὸ θέλουμε, εἴτε μὴ, λαβαίνουμε ἕνα μέρους σ' αὐτό, δὲν μπορεῖ ν' ἀφήσει καὶ τὸν καλλιτέχνη καρφωμένον στὶς προπολεμικὲς τοῦ ἀντιλήψεις γιὰ τὴν τέχνη. Ἀπεναντίας μάλιστα, πιστεύω πὸς ὁλος ὁ παλιὸς κόσμος τῶν πεποιθήσεών του κοιτάται πὰ σωριασμένος μπροστά του σ' ἐρείπια. Κ' ἕνας ἄλλος κόσμος τὸν διαδέχεται σιγά σιγά. Ἡ ψυχὴ του ἀδειάζει ὀλοένα ἀπὸ τοὺς Θεοὺς, ποὺ τὴν κατοικοῦσαν ὡς τὰ χτέϊ καὶ περιμένει τοὺς νέους κατοίκους τῆς. Ποιοὶ θὰ εἶν' αὐτοὶ; Ἄλλοι ἴσως Θεοὶ σὰν αὐτοὺς; Μ' ἄλλα γιμένες μόνο τὶς μορφές τους; Χίλιες φορές ὄχι. Οἱ Θεοὶ ἀπέθαναν γιὰ πάντα κ' ἄφησαν τόπο γιὰ τὰ αἰσθητά τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Ὁραματίζομαι ἀπὸ τώρα τὴν ἐπιστροφή τοῦ καλλιτέχνη στὸν ἄνθρωπον. Αὐτὸς εἶνε ἡ Ἰθάκη μας. Αὐτὸς εἶνε τὸ παραγνωρισμένο νησί ποὺ ἐγκαταλείποντάς το μιά μέρα ἐγκαταλείψαμε μαζὶ κ' ὄλους τοὺς ἠθικοὺς θησαυροὺς μας. Ἐγκαταλείψαμε τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτό μας.

Τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα, ποὺ πολὺ σωστά, τὸ θυμηθῆκατε σ' ἐν' ἀπὸ τὰ ἐρωτήματά σας, στήνεται σὰν ἀξεπέραστο ἐμπόδιο στὴν ἀλλαγὴ αὐτὴ ποὺ συντελεῖται μ' ὄλ' αὐτὰ μέσα του. Τοῦ λείπουν εἴν' ἀλήθεια καὶ τὰ πῶς στοιχειώδη μέσα γιὰ τὴν καινούρια του ἐκδήλωση κ' ἔχει μαζὶ καὶ τὴν ἀγωνιώδη καθημερινὴ μέριμνα τῆς συν-

τήρησής του ποὺ κατάντησε προβληματικὴ καὶ ποὺ τοῦ ἀφαιρεῖ τὴν ψυχικὴ του γαλήνη, τὴν τόσο ἀπαραίτητη γιὰ τὴ δημιουργία. Ὅμως ἀνάμεσα ἀπ' ὅλες αὐτὲς τὶς τραγικὲς περιπέτειες μπορεῖ ὁ καλλιτέχνης, μὲ τὸ μολύβι στὸ καρνέ του, νὰ ξεχύσει τὶς ἐντυπώσεις του, ὅπως ὁ πολεμιστὴς ποὺ ἀλάμεσα ἀπὸ τὰ βόλια τῶν κανονίων, ἔχει τὴ δύναμη νὰ κρατήσῃ κάποιον φύλλον ἡμερολογίου ποὺ γίνονται πολὺτιμα.

Ὅποιος δὲν τὸ κάνει αὐτὸ κ' ὄνειρεύεται παρόμοιες στιγμὲς, ζωὴ ἐργαστηριακὴ, ἀφιερωμένη ολόκληρη σὲ ὑποκειμενικὲς ἐνασχολήσεις, πολὺ φοβάται πὸς μιμεῖται τὶς Μωρῆς Παρθένες καὶ θὰ βρεθῆ δίχως λαμπάδα κ' ἀνέτοιμος γιὰ τὴν προϋπάντηση τοῦ Νημφίου, ποὺ ὁ ἐρχομὸς του δὲν εἶνε πὰ μακριὰ μας.

Η ΤΕΧΝΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΖΩΗ

Ἀπὸ τὸ τεῦχος 2-3 τοῦ μηνιαίου φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀθήνας «Παλαμικά Γράμματα»:

«... Καθὼς ἔγραφα πρὸ καιροῦ στὴν «Πρωτὰ», σὲ περίοδο γενικῆς ἀναταραχῆς, δικαιολογεῖται ἢ καλύτερα πρέπει ὁ λογοτέχνης ἀπὸ ἀσκητῆς νὰ γίνῃ μέλος τῆς κοινωνίας. Πρέπει νὰ συγκινηθῆ ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀνησυχίες τοῦ κοινοῦ, νὰ δουλέψῃ σὲ ὁρισμένους ἠθικὲς ἀξίες καὶ νὰ σταθεῖ ἐμπόδιο σὲ παρακροπές. Γιὰτὶ «ὄλοι μας φέρνουμε στὸν ξέγυμνον ὄμομα χαραγμένο τὸν κοινωνικὸ νόμον. Κι' αὐτὸν τὸν κοινωνικὸ νόμον, ποὺ οἱ σημερινὲς συνθήκες τῆς ζωῆς τοῦ δίνουν ὅλη τὴν ἀδυσώπητη ζωντάνια, δὲν μπορεῖ νὰ προσπερνάει ψυχρὸς θεατῆς ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐτάχθηκε νὰ συγκινηθῆ ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη». Καί, σεῖς, σὰ νέοι, πρέπει νὰ πιστέψετε μαζὶ μου πὸς ποίηση καὶ ἰδεολογικοὶ ἀγῶνες πρέπει νὰ τραβήξουν χωρῆσά τὸ στενοδρόμι τῆς ζωῆς. Ἀπὸ ἕνα τέτοιο συναίρεμα ἢ λογοτεχνία δὲ θὰ χάσει. Θὰ ὠφελῆθῃ καὶ θὰ ὠφελήσῃ.

Εἶνε καιρὸς, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ «l'art pour l'art» νὰ γίνουν διαλλακτικώτεροι καὶ νὰ πνεύσῃ στὸ ἄντρο τῆς τέχνης ὁ ἄ-

νεμος τῆς κοινωνικῆς αἰσθητικῆς. Καὶ νὰ πιστέψουμε πὸς τὸ κοινωνικὸν ἄτομον, τὸ ἄτομον τὸ διατομισμένο μὲ τὸ ὀμαδικὸ πνεῦμα μπορεῖ πιότερον κ' ἀπ' τὸ ἄτομον τὸ ξέχωρον ἀπ' τ' ἄλλα, νὰ δημιουργήσῃ Τέχνη. Γιὰτὶ, ἡ ἀλήθεια εἶνε, πὸς τὰ κοινωνικά, τὰ οἰκονομικά, πολιτικά, νομικά, θρησκευτικά, καὶ καλλιτεχνικά γεγονότα ἐπιδρῶν στὴν ἀτομικὴ συνείδηση τοῦ καλλιτέχνη καὶ δίνουν τὸ συνθετικὸ ὕλικον γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ δημιουργία».

I. Κουτσοχέρης

Η ΤΕΧΝΗ

Ἀπὸ τὸ μηνιαῖον λογοτεχνικὸν περιοδικὸν «Τέχνη καὶ Ζωή».

«Ἡ τέχνη θέλει ζωντανούς ἀνθρώπους γιὰ ἐραστές τῆς: αὐτοὺς ποὺ μποροῦν νὰ κλείσουν μίαν ολόκληρη ἐποχὴ κ' ἕναν κόσμον μὲς στὴν καρδιά τους. Ὅχι τοὺς ἐγκεντρικὸς ψυχαναλυτῆς τοῦ κακομαθημένου ἑαυτοῦ τῶν. μὰ κείνους ποὺ ἔχουν τὴ δύναμη νὰ ἐκφράσουν τὴν ἄβυσσον τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, τὶς κορυφῆς τῶν ψυχικῶν ἀνατάσεων, τὸ γαλάζιον φεγγαβόλημα τῶν ξυπνημένων συνειδήσεων. Κι' ἡ ἐποχὴ μας μὲς στὴν ταραχὴ τοῦ πολέμου μᾶς δίνει πλούσιες εἰκόνας γιὰ ἕνα παρθένο ξανακοίταγμα τῶν προβλημάτων τοῦ κόσμου».

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΜΑΣ ΚΙΝΗΣΗ

(Συνέχεια ἀπ' τὴν 1η σελίδα)

μας ;
— Δὲν θὰ ἄξιζε νὰ ἀσχολεῖται κανεὶς μὲ ὅλη αὐτὴ τὴν κίνηση ἀνδρῶν ὑπῆρχαν ταλέντα συμπαθητικά καὶ ἀξιόλογα. Τὸ ἐρώτημά σας αὐτὸ μού δίνει τὴν ἀφορμὴ νὰ προσθέσω ὅτι στὸ θέατρο καλὸ βέβαιον θὰ ἦταν νὰ ὑπῆρχαν ὄλο ταλέντα, ἀλλὰ γιὰ τὸ σκηνοθέτη εἶνε χρησιμὴ καὶ πολλὲς φορές πολὺτιμη, ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία του, κάθε ἐκφραστικὴ ἰκανότητα ἀκόμα καὶ ἡ παραμικρὴ καὶ ἀνύποπτη, καὶ εἶνε δικὴ του δουλειὰ νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ ἐκεῖ ἀκριβῶς ποῦ πρέπει γιὰ νὰ παρουσιάσῃ ἕνα ἔργο.

— Ποῦ εἶνε ἡ γνώμη σας γιὰ τὶς θεατρικὲς ἐπιδιώξεις καὶ ἰκανότητες τοῦ ὀμίλου ;

— Πιστεύω ὅτι ἐξαρτᾶται μονάχα ἀπὸ τὶς δυνάμεις του καὶ ἀπὸ τὴν ἀνάλογον ὀργάνωσίν του τὸ νὰ φθάσῃ σὲ καλλιτεχνικὴ τελειότητα καὶ ἀπόδοση ποὺ θὰ ἰκανοποιεῖ περισσότερο τὶς ἀπαιτήσεις τῆς

Οι συνεργασίες πρέπει να παραδίδονται κάθε Σάββατο ώρα 2-3 στον κ. Μίλητη Παρασκευαΐδη (δόδος Κατοακούλη αρ 11—στον ίδιο δρόμο της κλινικής του κ. Μανώλια).

* *

Οι συνεργασίες πρέπει να είναι καθαρογραμμένες με μελάνι, μόνο από το ένα μέρος του χαρτιού. Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

* *

Από έλλειψη χώρου αφίνουμε άδημοσίευτες τις κρίσεις μας για τις άλλες συνεργασίες που έχουμε πάρει.

Τέχνης και κατά συνέπεια βαθύ τερα το Κοινό.

— Πώς βρίσκετε την ερασιτεχνική θεατρική κίνηση, που εσημειώθηκε στον τόπο μας κατά την τελευταία τριετία;

— Ω, σάν πολύ βαρύ το ερώτημα για μένα. Δεν είμαι ούτε αρμόδιος. Δεν είχα ούτε το κουράγιο να την παρακολουθήσω. Μά μου φαίνεται πως και κάθε άλλος θα μπορούσε να σας δώσει μια σχετική απάντηση. Η πιο ελαφρή είναι ότι ήταν: παιδαριώδης, και η πιο βαρεία ότι ήταν: εξαιρετιστική και για το θέατρο και για τον τόπο μας, και μάλιστα την κρίσιμη ιστορική εποχή, που παρονοιάστηκε. Διαλέξετε.

— Πώς κρίνετε το σημερινό και το προπολεμικό Κοινό της πόλης μας;

— Εγώ δεν νομίζω ότι το Κοινό είναι τώρα διαφορετικό αν και θι ήταν φυσικό σίτις σημερινές περιστάσεις νάνε κάπως αδιάφορο. Όλοι μας όμως παρατηρούμε ότι κάθε φορά που του προσφέρεται κάτι καλό, έστω και από ερασιτέχνες, δείχνει αυθόρμητο και εξαιρετικό ενδιαφέρον και έφερε να το εκτιμά σύμφωνα με την αξία του.

— Ποιοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη της θεατρικής μας κίνησης;

— Πιστεύω ότι πρώτ' απ' όλα χρειάζεται ένα θέατρο που λείπει δόλοτελα ή τουλάχιστο μιή στοιχειώδης ανθρώπινη σκηνή, γιατί αυτό που γίνεται τώρα στον «Ορφέα», που κατά τὰ άλλα είναι μιή άνετη ολωσδήποτε αίθουσα, είναι κάτι περισσότερο από βύσανο. Φαντασθήτε ότι πρέπει να στήσεις και να κινήσεις ένα ολόκληρο έργο μέσα στον περιορισμένο χώρο που σου δίνουν τα δυό ξύλινα φράγματα που πλασιώνουν την κινηματογραφική οθόνη. Και πίσω πιά, μήν τὰ ρωτάτε! Ούτε καμαρίνια υπάρχουν, ούτε καμμιή άλλη ευκολία για την αλλαγή και μεταφορά σκηναίων. Δεν είναι ανάγκη να τονίσω πόση σημασία έχει μιή καλή σκηνή για την παράσταση κάθε έργου. Γιατί το καλό και καλά τοποθετημένο σκηναίο παίζει πρωτεύοντα ρόλο και πολλές φορές είναι ισότιμο με τον ηθοποιό, γιατί αυτό δημιουργεί την ατμόσφαιρα και υποβάλλει την πραγματική έν-

Η «Αιολική γη» είναι το τελευταίο έργο του Ηλία Βενέζη που κυκλοφόρησε στην Αθήνα και έγινε δεκτό με μεγάλο ένθουσιασμό από την κριτική των Αθηναϊκών περιοδικών και εφημερίδων. Από την πρώτη σελίδα αναδειχεται ο ήρεμος και γαλήνιος συγγραφέας.

Στην αντίκρυνή μας Ανατολή γύρω στα Κιμιντένια με τὰ δυό ύποστατικά του Γιαννακό-Μπιμπίλα και του γέρο-Βηλαρά ξετυλίγεται όλο το έργο που είναι ένα ιστορικολαογραφικό μνημείο άνεκτίμητο.

Ο μάρμπα Ίωσήφ απ' τη Λήμνο, ο σαμαράς Στέφανος που ζητά το άεικίνητο κουβαλώντας μαζί του το ρολόγι με τους χρυσούς σάτυρους, ο Άλλης που ζητά το καμηλάκι με το άσπρο κεφάλι, είναι τύποι ανατολίτικοι άπλοϊκοί και ήμεροι, βαθεία ψυχολογίμωνι. Ο κοτραματζής Αντώνης Παγίδας που εφοδιάζει το χριστιανικό στοιχείο με όπλα για ν' άμύνονται κατά των Τούρκων, είναι ή φυσιογνωμία που απ' την αρχή ως το τέλος κυριαρχεί στο έργο.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου «Συμφωνία της αύγης» παρ' όλο που είναι το πιο αδύνατο σε περιεχόμενο ο πεζογράφος συγγραφέας, με τη περιγραφική του ικανότητα και τη ποιητική φαντασία κατορθώνει να κρατά άμει-

ωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Το τρίτο μέρος που επιγράφεται «Ανθρωποι», είναι το δυνατότερο, το δραματικώτερο απ' όλα. Το βιβλίο αυτό είναι ένας ύμνος για την Αιολική στεριά και θάλασσα, για τους ανθρώπους της, για τὰ ζωα της και γι' αυτά ακόμα τ' άγριμια, τις όρκοϋδες και τους άιτούς, τ' άγριογούρουνα και τις σαλαμάντρες, για τις άνομβρίες και τις θύελλες που ρημάζουν το τόπο.

Ο Βενέζης έχει μεγάλες ποιητικές ικανότητες. Το νοιώθουμε σε κάθε σελίδα του. Κ' είναι μάλιστα στο έργο του τουτό ποιητής, άπαλλαγμένος από μίση και φανατισμούς που τον βασάνιζαν προτιότερα.

Το βιβλίο του πρέπει να διαβαστεί και απ' όλους έκείνους που δύσκολα ίκανοποιούνται με τὰ έργα της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Δεν άμφιβάλουμε πως θά νοιώσουν μιή άπόλαυση αισθητική, την όποια μόνο μεγάλης πνοής έργα μπορούν να χαρίσουν.

Ο κ. Όδυσσεάς Έλύτης γι' το «Προμήνευι» του κ. Βουτσούνη:

«... Μέσα στον Αιγαίοπελαγίτικο κόσμο που όλο και όλοένα και περισσότερο κυριεύει ένα μεγάλο μέρος της λογοτεχνίας μας, ο Βουτσούνης με το βιβλίο του έρχεται να πείσει κι' εθώς άμέσως—μιάν, απ' τις πρώτες θέσεις».

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΘΩΗΤΩΝ

Την Δευτέρα 17 Απριλίου επανεκδίδεται ή άθλητική εφημερίδα «Αιγαίοπελαγίτικός άθλητισμός» με διεθυντή και ιδιοκτήτη τον δημοσιογράφο κ. Γιώργο Κονδύλη.

Όσοι θέλουν να έξασφαλίσουν το επόμενο πέμπτο τεύχος των «Λεσβιακών Γραμμάτων» πρέπει να ζητήσουν δελτίο προαγοράς άπό το νέο βιβλιοπωλείο Χιραλαμπίδη—κατάστημα Περέλλη.

* *

Το περιοδικό μας αντιπροσωπεύει στην Αθήνα ο κ. Πάνας Ζιμβιακέλλης, (δόδος Πλούτωνος 10).